

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA ORAZ ORGANIZACYJNA

KS. PROF. ZW. DRA HAB. JANA WALA

Sługa Boży Jan Paweł II, przemawiając w kolegiacie św. Anny z racji jubileuszu sześćsetlecia Wydziału Teologicznego Akademii Krakowskiej, powiedział: „Święta fundatorka Uniwersytetu – Jadwiga, w mądrości właściwej świętym, wiedziała, iż uniwersytet, jako wspólnota ludzi poszukujących prawdy, jest niezbędny dla życia narodu i życia Kościoła”¹. Praca uczonego wiąże się jednak zawsze z trudem i wysiłkiem intelektualnym. Można powiedzieć, że towarzyszy jej nieustannie krzyż poznawania i odkrywania prawdy, swoisty „ból prawdy” (*dolor veritatis*), przez ciernie bowiem, jak mówi łacińskie przysłowie zdążamy do gwiazd (*per aspera ad astra*). Jan Paweł II w cytowanym już przemówieniu, dla zachowania właściwej równowagi, odsłonił drugą stronę medalu. Papież podkreślił, że „Poznanie prawdy rodzi jedyną w swym rodzaju duchową radość (*gaudium veritatis*)”².

Jak trafnie bowiem zauważył papież Paweł VI „...poszukiwanie prawdy posiada zawsze dwa aspekty: najpierw jest to długi i zmudny wysiłek, a potem nagle staje się czymś łatwym i radosnym. Prawda zostaje nam dana jakby bez naszej zasługi, bez szukania, jak łaska”³.

Radość sprawia uczonym nie tylko sukces poznawczy. „Uczelnia – jak zaznaczył Jan Paweł II – jest wspólnotą ludzi poszukujących prawdy”. Ta wspólnota docenia wysiłek badawczy i dowartościowuje trud swoich przedstawicieli poprzez promocje uczelniane oraz obchodzone jubileusze. Stanowią one wyraz społecznego uznania dla pracy uczonych oraz dla ich poświęceń i wyrzeczeń w drodze wiodącej ku prawdzie absolutnej, jaką jest sam Bóg objawiający się światu w Jezusie Chrystusie. Z tej to okazji organizuje się uroczyste sesje naukowe oraz wydaje się pamiątkowe księgi.

Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie będąc spadkobierczynią Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego wiele razy już czciła swoich znakomitych wykładowców za ich „posługę myślenia”. Na tej długiej liście zasłużonych znajdują się m.in. św. Jan Kanty, bł. Stanisław Kazimierczyk, św. Szymon z Lipnicy, czy Władysław z Gielniowa. Wielką rolę odegrali w jej rozwoju nieżyjący już profesorowie Wydziału Teologicznego: Konstanty Michalski, Ignacy Rózycki

---

¹ Jan Paweł II, *Spotykamy się w imię wspólnej miłości do prawdy*. Przemówienie z okazji 600-lecia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, „L’Osservatore Romano” (wydanie polskie) 18(1997), nr 7[194], s. 61.

² Tamże.

³ J. Guítton, *Dialogi z Pawłem VI*, Poznań, Warszawa 1969, s. 112.

ki, Kazimierz Kłusak, Aleksy Klawek czy Józef Tischner. Ale na rzeczywistość uczelni składają się żyjący i pracujący wykładowcy. To oni tworzą jej teraźniejszość, która wkrótce będzie jej historią.

Do grona wybitnych uczonych Akademii Teologicznej w Krakowie należy zaliczyć ks. prof. zw. dra hab. Jana Wala. Jest jej absolwentem i wykładowcą. Znaczną część swojego życia poświęcił dla jej rozwoju. W jej służbę oddał wszystkie swoje talenty, czas, a poniekąd nawet swoje zdrowie. Kierując się wzniosłym i trudnym ideałem pracownika naukowego starał się zawsze „czynić prawdę w miłości” - *veritatem facere in caritate*⁴.

Jego pasja naukowa jest nierozdzielnie związana ze świadomością transcendentnego wymiaru prawdy. Można powiedzieć, że swoją dociekliwość uczonego łączy z pokorą ucznia wsłuchanego w nauczanie samego Jezusa. W codziennym trudzie pracownika nauki odznacza się szczególną wrażliwością etyczną. Dlatego podejmuje starania nie tylko o poprawność procesu myślenia, ale o rozwój takich predyspozycji moralnych, które czynią uczonego wiarygodnym świadkiem prawdy, a mianowicie: solidności, szczerości, odwagi, pokory, uczciwości oraz autentycznej troski o człowieka.

Znamienną cechą osobowości ks. J. Wala jest „twórczy niepokój ducha” i wola odkrywania nowych obszarów badawczych, a także wprowadzania innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych oraz poszukiwanie, obok „realnego” także „symbolicznego” wymiaru ludzkiej aktywności. Czasami niektóre rzeczy przyjmuje się za aksjomaty, tak jakby istniały od zawsze, a przecież pewne rozwiązania, czy inicjatywy muszą mieć jakiegoś pomysłodawcę, prekursora, kogoś kto je wymyślił, wprowadził w życie, lub podsunął innym do realizacji. Te właśnie czynniki, w myśl zasady, że „kropla drąży kamień”, decydują także o codziennej dynamice życia każdej uczelni.

Wszystko to sprawia, że ks. prof. dr hab. Jan Wal należy do znanych i znaczących uczonych Akademii Krakowskiej. Nic więc dziwnego, że Jego osobista decyzja o przejściu na emeryturę stała się powodem do wydania okolicznościowej książki, jako wyrazu wdzięczności oraz uznania za rzetelną i oryginalną „posługę myślenia” w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, w całym środowisku krakowskim, a także ogólnopolskim. Jest to też dowartościowanie wkładu ks. prof. Wala w rozwój Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, wyrażającego się: życzliwym wspieraniem i promowaniem wykładowców i studentów tejże uczelni, wielkim sercem i głęboką wrażliwością okazywaną spotykanym ludziom w środowisku uczelnianym i poza nim oraz umiejętnością kierowania pracami badawczymi i doradzania w trudnych kwestiach naukowych i życiowych. Książka J. Wala, w dobie kultu „kariery”, za wszelką cenę, pokazał młodszemu środowisku naukowemu, że uprawianie nauki nie musi rodzić rywalizacji, ale może i powinno kształtować przyjacielskie odniesienia, uwrażliwiać na potrzebę współpracy, budzić wzajemne zrozumienie, tolerancję i szacunek.

---

⁴ por. Ef, 4, 15, por. także: Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994, s. 122.

Biografia duchowa

Ks. prof. zw. dr hab. Jan Wal urodził się 12 maja 1942 r. w Przeczycy (województwo podkarpackie). Jego rodzicami byli: Franciszek oraz Maria z domu Barbarzak. Wychowywał się wraz ze swoim rodzeństwem: starszym bratem - Józefem i młodszą siostrą - Marią (ur. w 1941 roku brat Michał zmarł wkrótce po urodzeniu) w klimacie tradycyjnej pobożności, specyficznym dla diecezji tarnowskiej, obfitującej w liczne powołania kapłańskie i zakonne.

Parafia przeczycycka powstała w początkach XIV wieku. W kościele parafialnym znajduje się Cudowna Statua koronowana w tym samym dniu, co Obraz Matki Bożej w Piekarach Śląskich, tzn. 15 sierpnia 1925 roku. Rekoronowana po kradzieży koron w 1933 roku i w 1975 roku. Tej ostatniej rekoronacji dokonał kard. Karol Wojtyła. Obecnie znajduje się tutaj sanktuarium maryjne ziemi tarnowskiej nawiedzane bardzo licznie przez pielgrzymów nie tylko z macierzystej diecezji.

W związku z tym pobożność maryjna jest niejako czymś naturalnym, także w życiu kapłanów wywodzących się z tej parafii, a więc i w życiu ks. Jana Wala. Wyrazem tego jest jego kult maryjny, a także opracowanie modlitewnika pt. *Nowenna do Matki Bożej Przeczycyckiej*, wydanego w 1998 roku i dwukrotnie wznawianego. W modlitewniku tym znajduje się pieśń jego autorstwa *Nadwiosłockiej ziemi Pani* i dwie litanie: *Do Imienia Maryi* i *Do Matki Bożej Miłosierdzia*.

W Przeczycy Jan Wal uczęszczał w latach 1948 – 1955 do szkoły podstawowej. Po jej ukończeniu kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Jodłowej (1955–1959). Egzamin dojrzałości zdał w 1959 r.

W 1960 roku rozpoczął formację kapłańską w Seminarium Duchownym Archidiecezji Krakowskiej i studia na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie 1960–1966. Świecenia kapłańskie przyjął w dniu 3 kwietnia 1966 r. z rąk ks. kard. Karola Wojtyły w Katedrze Wawelskiej w Krakowie.

Duszpasterska posługa

Zaraz po święceniach kapłańskich ks. Jan Wal został skierowany do pracy w charakterze wikariusza w parafii Św. Wojciecha i Św. Katarzyny w Jaworznie, gdzie pracował do 1969 r. Z Jaworzna został przeniesiony w 1969 r. do parafii w Nowej Hucie- Bieńczycach, w której przez 4 lata pełnił obowiązki wikariusza, duszpasterza młodzieży i duszpasterza akademickiego. Z Nowej Huty przeszedł w 1973 r. do parafii Najświętszego Salwatora w Krakowie. Tutaj pracował do 1975 r. W 1975 r. podjął pracę w parafii Św. Szczepana w Krakowie.

W 1976 roku, gdy był wikariuszem parafii Św. Szczepana w Krakowie, dokonano podziału tej parafii. Powstało wówczas duszpasterstwo przy kościele OO. Karmelitów na Piasku, miała też powstać parafia przy klasztorze SS. Wizytek, na Placu Biskupim. Proboszczem tej parafii został

mianowany ks. Jan Wal. Ostatecznie parafia nie powstała, bo siostry wycofały się z pierwotnych ustaleń, uważając, iż funkcjonowanie parafii będzie kolidowało z ich kontemplacyjnym stylem życia. W związku z tym ks. Wal został mianowany dyrektorem Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego Kurii Metropolitalnej w Krakowie (1977–1986).

Ks. J. Wal jako wikariusz wypełniał gorliwie wszystkie funkcje duszpasterskie w poszczególnych parafiach zawsze w ścisłej i harmonijnej współpracy z proboszczem oraz przyjacielskim odniesieniu do swoich kolegów-wikariuszy. W tym okresie warunki pracy duszpasterskiej były bardzo trudne, brakowało pomieszczeń dla duszpasterstwa, a niekiedy nawet świątyn. Większość czasu księża wikariusze poświęcali katechizacji, która odbywała się wówczas w skromnych pomieszczeniach parafialnych. Ze względu na dużą ilość uczniów nakładano na księży o wiele więcej godzin lekcyjnych niż przewidywał etat nauczyciela. Dodatkowo jeszcze dochodziły sprawy typowo duszpasterskie związane z życiem religijnym parafii, takie jak sprawowanie sakramentów św., głoszenie Słowa Bożego, odprawianie pogrzebów, odwiedzanie chorych, czy praca w kancelarii parafialnej.

Ks. Jana Wala jako wikariusza i duszpasterza charakteryzował w sposób szczególny dar kaznodziejstwa i talent duszpasterski. Wygłosił bardzo dużo kazań i rekolekcji. Głosił je nie tylko w archidiecezji krakowskiej, ale w całej Polsce, był także zapraszany jako kaznodzieja do innych krajów.

Na jego zdolności kaznodziejskie zwrócił uwagę ks. kard. Karol Wojtyła. W protokole powizytacyjnym parafii Jaworzno z 1967 roku znajduje się wzmianka o dokonaniu aktu oddania młodzieży Jaworznickiej Matce Bożej, a po niej znajduje się następujące stwierdzenie: „Nota bene podobna uroczystość w parafii Spytkowice ad Zator oraz nauka stanowa dla mężczyzn w Piekarach Śląskich odciągnęły mnie na kilka godzin z Jaworzna. Nie słyszałem więc kazań prócz jednego, jakie głosił w tym dniu o godz. 7.00 ks. Jan Wal – wydaje się, że ma łatwość przy głoszeniu kazań i w tej dziedzinie może dojść do dobrych wyników, zważywszy, że jest kapłanem dopiero pierwszy rok”⁵.

Drugą ważną dziedziną w posłudze duszpasterskiej stanowiły tzw. „rozmowy duszpasterskie”. Były one praktycznym „poligonem doświadczalnym” młodego wówczas kapłana. Chodzi oczywiście o rozmowy kancelaryjne, podczas spotkań duszpasterskich np. w kancelarii parafialnej, wizyt kolędowych, czy poradnictwa w duszpasterstwie akademickim, jakie prowadził w Nowej Hucie-Bieńczycach i w parafii Najświętszego Salwatora w Krakowie. Zebrane wówczas i później doświadczenia zostały zaprezentowane na Zjeździe Pastoralistów Polskich, który odbył się w Sieradzu w kwietniu 2007 roku⁶.

---

⁵ *Do was przybywam. Biskup i kardynał Karol Wojtyła w Jaworznie*, Jaworzno 2006, s. 20, kol. 1.

⁶ por. J. Wal, *Dialog w duszpasterstwie indywidualnym*, „Warszawskie Studia Pastoralne” (2007), nr 6, s. 68-86.

Na tym miejscu warto jeszcze wspomnieć o zaangażowaniu ks. Jana Wała w sprawy permanentnej formacji kapłańskiej, w którym to dziele starał się zawsze współuczestniczyć, doceniając rangę zagadnienia. Potwierdza to zaangażowanie list biskupa sosnowieckiego Adama Śmigielskiego przesłany na adres Ks. Profesora, w którym czytamy: „Proszę przyjąć moje podziękowanie za przeprowadzenie wykładów w dniach od 21 do 23 lutego bieżącego roku podczas spotkania formacyjnego księży dziekanów i wicedziekanów mojej diecezji. Zdaję sobie sprawę z tego, jak wielka jest odpowiedzialność za formację księży mających już swoje utarte ścieżki myślenia i metody pracy. Książ Profesor był łaskaw pomóc mi w realizowaniu odpowiedzialności zarówno w dziedzinie pastoralnej, jak nie mniej w dziedzinie duchowej. Z wielkim uznaniem księża wypowiadali się o doskonałych wykładach i wspaniałych konferencjach ascetycznych wygłaszanych przez Księdza Profesora. Wszyscy jednomyślnie uznali, że czas spędzony w Olsztynie pod kierunkiem Księdza Profesora był bardzo owocny. A przecież wiemy, że nie łatwo jest zadowolić księży w tym wieku. Tym bardziej więc jestem wdzięczny i wyrażam moje podziękowanie” (Sosnowiec, dnia 14 marca 2000 roku). Należy nadmienić, iż wspomniane wykłady były poświęcone potrzebie otwarcia się kapłanów na dialog⁷.

Praca w Kurii Krakowskiej

W 1977 r. ks. Jan Wał rozpoczął – z nominacji ks. kard. Karola Wojtyły – pracę w Kurii Archidiecezji Krakowskiej jako dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego. Obowiązki te wypełniał aż do 1986 r. Trzeba przypomnieć, że wśród priorytetów duszpasterskich ks. kard. K. Wojtyły na pierwszym miejscu znajdowała się działalność katechetyczna i charytatywna w diecezji, zlecono mu zatem bardzo ważny dział duszpasterstwa w archidiecezji.

W misji Kościoła „diakonia” jest jedną z funkcji zasadniczych. W sposób permanentny angażowała się w nią i angażuje Kuria Archidiecezji Krakowskiej. Diecezja Krakowska ma na polu charytatywnym bardzo bogate tradycje, wystarczy wspomnieć choćby takie osoby jak: św. Jadwiga królowa, św. Jan Kanty, ks. Piotr Skarga, św. brat Albert Chmielowski, kardynał Adam Stefan Sapieha, czy kardynał Karol Wojtyła.

Tutaj także rozwijał się z inicjatywy św. siostry Faustyny Kowalskiej żywy kult Miłosierdzia Bożego, inspirujący i motywujący posługę miłosierdzia.

Celem działalności Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego było prowadzenie na szczeblu diecezji duszpasterskiej troski: o chorych, ubogich, ludzi w podeszłym wieku, głuchoniemych, niewidomych, niepełnosprawnych, dzieci zaniedbanych w dziedzinie opiekuńczo-wychowawczej, młodzieży i dorosłych - nieprzystosowanych społecznie, bezdomnych i innych osób będących w

---

⁷ List ze zbioru prywatnego, udostępniony autorowi opracowania przez ks. Jana Wała.

potrzebie, a także czuwanie nad koordynacją działań różnych charytatywnych zespołów parafialnych, udzielających najpilniejszej pomocy na miejscu, dzięki ofiarnemu poświęceniu wolontariuszy, pragnących dawać świadectwo o miłości do Chrystusa wśród najbardziej potrzebujących.

W tym okresie ogłoszono „stan wojenny”, który w skutkach okazał się bardzo dotkliwy dla wielu działaczy ówczesnej „Solidarności”. Był to czas licznych internowań i uwięzień. W związku z tym Kościół niósł natychmiastową pomoc osobom najbardziej potrzebującym oraz ich rodzinom. Zainteresowanie Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego nie ograniczało się jednak do przypadków wymagających pomocy natychmiastowej. Chodziło bowiem o pomoc planowaną i systematyczną, z której korzystało wielu ludzi. Ważnym zadaniem były w omawianym okresie: przyjmowanie i dystrybucja zagranicznej pomocy, która płynęła do kraju z Unii Europejskiej, z różnych państw, np. z USA, od międzynarodowych instytucji filantropijnych, kościelnych organizacji charytatywnych, z poszczególnych diecezji Zachodniej Europy, od zawiązywanych w tym celu społecznych komitetów pomocowych, czy prywatnych ofiarodawców i była rozdzielana prawie wyłącznie przez Komisję Charytatywną Episkopatu Polski i jej diecezjalne Oddziały. Rodziło to wiele sytuacji trudnych wymagających dużej roztropności i poświęcenia.

Należy wyjaśnić, że w pierwszych dniach stanu wojennego bezpośrednia pomoc internowanym i uwięzionym była praktycznie niemożliwa, gdyż władze nie ujawniały, gdzie takie osoby były przetrzymywane. W komendach milicji nie przyjmowano żadnych paczek dla osób pozbawionych wolności, nawet od najbliższych krewnych. Bardziej realna była pomoc dla rodzin – to właśnie one stały się adresatami pierwszej pomocy, organizowanej przez poszczególne parafie a koordynowanej przez ks. Jana Wala. Praca ta w ówczesnych warunkach należała do bardzo niebezpiecznych, gdyż ówczesna władza chciała ją udaremnić. Czyniła to na różne sposoby. Między innymi, jak przypomina w swoim wspomnieniu o biskupie Czesławie Dominie biskup Wiktor Skworec - *W latach osiemdziesiątych (...) ówczesne władze organizowały kampanie propagandowe przeciw akcji charytatywnej prowadzonej przez Kościół, aby go kompromitować poprzez ujawnianie rzekomych nadużyć w rozdawnictwie darów, przemyt itp.*⁸

W tym czasie rozwijał swoją działalność Arcybiskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym w Krakowie. Został on powołany 19 lutego 1982 r. dekretem ks. kard. F. Macharskiego. Jego siedziba mieściła się w pałacu arcybiskupim przy ul. Franciszkańskiej, a część magazynów w pobliskim klasztorze OO. Dominikanów przy ul. Stolarskiej. Choć pracami tegoż Komitetu kierował ks. Stanisław Małysiak, to jednak w ścisłej współpracy z ks. Janem Walem. W 1983 r. nazwa Komitetu została zmieniona na Arcybiskupi Komitet Pomocy. Pod tą nazwą funkcjonował on do czerwca 1989 r.

---

⁸ W. Skworec, *Człowiek modlitwy, czynu i miłości*, „Caritas” (1999), nr 1, s. 6

Będąc w Wydziale Charytatywnym ks. Jan Wal redagował i drukował na małej poligrafii Okólnik „Apostolstwo miłości” oraz przygotowywał różnego rodzaju materiały duszpasterskie mające na celu wcielanie w życie archidiecezji haseł i idei programowych Tygodni Miłosierdzia.

Chociaż ks. Jan Wal od wielu lat jest już związany z Papieską Akademią Teologiczną to jednak nadal pełni różne posługi na rzecz Kurii, np. jako członek Archidiecezjalnej Komisji Egzaminacyjnej w związku z kapłańskimi egzaminami do uzyskania jurysdykcji spowiedniczej, czy jako cenzor wielu książek o tematyce religijnej.

Współpraca z Komisją Charytatywną Episkopatu Polski

Ks. J. Wal współpracował z Komisją Charytatywną Episkopatu Polski jeszcze w czasach, gdy przewodniczył jej biskup Julian Groblicki, a po śmierci ks. prałata Karola Dłopolskiego został jej członkiem. Pełnił członkostwo, gdy Komisji przewodniczył biskup Czesław Domin, a po zmianie statutów Konferencji Episkopatu za przewodnictwa biskupa Jacka Jezierskiego został konsultantem tejże Komisji. Przed wyjazdem na stypendium do Louvain-la-Neuve ks. J. Wal wspólnie z biskupem Czesławem Dominem i ks. Marianem Malcherem z Katowic przygotował, przyjętą później przez Konferencję Episkopatu „Instrukcję o pracy charytatywnej w parafiach”. Przebywając już w Louvain-la-Neuve na prośbę biskupa Domina reprezentował Komisję Charytatywną Episkopatu Polski na 40-lecie Secours Catholique w Paryżu (1986 r.)⁹.

Ks. Jan Wal jako Dyrektor Diecezjalnego Oddziału Komisji Charytatywnej w Krakowie, a później także członek Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski, uczestniczył w zespole redakcyjnym przygotowującym *Materiały duszpasterskie* na doroczne Tygodnie Miłosierdzia. Zwykle z racji przygotowania teologicznego powierzano mu opracowywanie założeń pastoralnych i programowych Tygodni. Pierwsze założenia programowe przygotował na XXXVII Tydzień Miłosierdzia, odbywający się pod hasłem „Bogaci miłosierdziem”, już w 1981 roku.

Definitywnie odpowiedzialność za redagowanie materiałów, w sensie faktycznym ks. Jan Wal przejął po ks. Adamie Pawłowskim z Poznania w 1995 roku, na prośbę ówczesnego przewodniczącego Komisji Charytatywnej i pełnił tę funkcję jeszcze przez dłuższy czas po śmierci ks. biskupa Domina, gdy przewodniczącym Komisji Charytatywnej był ks. biskup Jacek Jezierski. W sensie formalnym, od powstania Caritas Polska w 1990 roku, za redagowanie materiałów odpowiadał dyrektor tej charytatywnej instytucji kościelnej.

W związku z redagowaniem materiałów duszpasterskich na 52 Tydzień Miłosierdzia nowo wybrany wówczas Przewodniczący Komisji Charytatywnej bp. Jacek Jezierski przesłał na ręce ks. Jana Wala specjalne podziękowanie. „Książdz Profesor, członek Komisji Charytatywnej Episkopatu

---

⁹ Organizacja ta powstała w 1946 roku – por. *Caritas Internationalis. Anuario 1969*, Roma 1969, s. 233.

Polski jest autorem materiałów duszpasterskich na 52 Tydzień Miłosierdzia (6 – 12 X 1996) *Przebaczenie i pojednanie naśladowaniem Miłosierdzia Bożego*. Broszurę tę wydała i rozprowadziła Caritas Polska. Wiem, iż zamysł tych materiałów był dyskutowany ze ś.p. bp Czesławem Dominem. Bardzo serdecznie dziękuję Ks. Profesorowi za trud włożony w przygotowanie opracowania, o którym mowa. Jest ono ważną pomocą pastoralną dla naszych parafii. Uwrażliwia na miłosierdzie Zbawiciela i uczy postawy chrześcijańskiej miłości czynnej”. (Olsztyn, 18 X 1996 r.)¹⁰.

U początków odrodzonej Caritas Polskiej

Gdy odradzała się Caritas Polska, w 1985 r. podczas zebrania Komisji Charytatywnej ks. Jan Wal zaproponował, by wymyślony przez śp. ks. dr. Karola Dłopolskiego – długoletniego Sekretarza Komisji Episkopatu Polski do Spraw Miłosierdzia, przemianowanej później na Komisje Charytatywną – emblemat kościelnej akcji charytatywnej w Polsce, przedstawiający litery słowa CARITAS ułożone w kształcie serca z promieniami (w czasach, gdy zlikwidowano w Polsce kościelną organizację Caritas i nie wolno było używać znaku Caritas Internationalis), wpisać w emblemat tej międzynarodowej organizacji charytatywnej. Jego propozycja została przyjęta, czego odzwierciedleniem jest obowiązujący obecnie emblemat Caritas Polska. Wpisano jednak tylko samo liternictwo, gdyż promienie znajdowały się już w znaku krzyża równoramiennej, którym posługuje się Caritas Internationalis, nie należało więc dublować symboliki.

Ks. Jan Wal wiedział, że takie lokalne modyfikacje są możliwe, bo przygotowując wcześniej habilitację dotarł do publikacji prezentującej emblematy wszystkich krajowych organizacji Caritas w świecie¹¹. Należy zaznaczyć, iż problem odrodzenia kościelnej organizacji „Caritas” był już aktualny w 1985 roku. Prowadzono na ten temat wówczas rozmowy z władzami państwowymi, które nie bardzo wiedziały, co zrobić z podległym im Związkiem Księży „Caritas”, do którego należeli tzw. „księża patrioci”. Istniała propozycja, by zmienić jego nazwę na „Betania”.

Ostatecznie kościelna „Caritas” odrodziła się znacznie później – 10 X 1990 roku. Proponowany i przyjęty dla niej emblemat ujrzał światło dzienne jednak dużo wcześniej, pojawił się po raz pierwszy na okładce Biuletynu Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski „Wiadomości Charytatywne” w 1985 r.

Pierwszym Dyrektorem Caritas Polskiej z tytułem Przewodniczącego Caritas Polskiej został mianowany przez Prymasa Polski i Przewodniczącego Konferencji Episkopatu 30 XI 1990 r. Przewodniczący Komisji Charytatywnej Episkopatu ks. Bp Czesław Domin. W tym samym dniu Za-

---

¹⁰ List ze zbioru prywatnego, udostępniony autorowi opracowania przez ks. Jana Wala.

¹¹ por. *Caritas Internationalis. Anuario 1969*, Roma 1969.

stępcą Dyrektora Caritas Polskiej z tytułem Zastępcy Przewodniczącego Caritas Polskiej ustanowiono dotychczasowego sekretarza Komisji Charytatywnej ks. dra Zdzisława Sawińskiego¹².

W momencie odrodzenia Caritas Polskiej nie bardzo było wiadome, jakie mają być wzajemne relacje i zakres powinności Komisji Charytatywnej oraz Caritas Polskiej. Na zebraniach Komisji Charytatywnej ks. Jan Wal postulował, by Komisja Charytatywna skoncentrowała uwagę na sprawach: studyjno-programowych, animacyjnych i koordynacyjnych różnych nurtów kościelnej pracy charytatywnej Kościoła (tzn. duszpasterstwa charytatywnego, dążącego do uaktywnienia charytatywnego wszystkich chrześcijan; zakonnych dzieł charytatywnych oraz eklezjalnych organizacji charytatywnych takich jak: *Caritas*, *Dzieła Wincentyńskie* i inne), na wzór Papieskiej Rady *Cor Unum*, tylko w wymiarze krajowym, natomiast za samą pracę charytatywną oraz formację duchową i metodyczną na szczeblu centralnym, diecezjalnym i parafialnym odpowiadałaby bezpośrednio Caritas Polska. Sugestię, iż Komisja Charytatywna Episkopatu już wcześniej po części była także krajowym odpowiednikiem Papieskiej Rady „Cor Unum” znalazł ks. Wal w „Dyrektorium Pomocy Katolickiej” wydanym przez Papieską Radę „Cor Unum” w 1975 roku. Komisja Charytatywna jest tam nazywana „Caritas Committee of the Polish Episcopal Conference”¹³ W tym właśnie duchu rzeczywiście ewoluowały coraz bardziej, po powstaniu Caritas Polskiej, prace Komisji Charytatywnej Episkopatu, dlatego Ks. Biskup Domin pozostał nadal Przewodniczącym Komisji Charytatywnej, natomiast w dniu 15 lutego 1993 roku Dyrektorem Caritas Polskiej został mianowany przez Kard. Józefa Glempa ks. dr Marian Subocz, a więc rozdzielono te dwie funkcje ze względu na ich odrębny zakres kompetencyjny¹⁴.

Kiedy Sekretarzem Konferencji Episkopatu został ks. bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek, Dyrektor odrodzonej Caritas Polskiej ks. dr Marian Subocz przeszedł do pracy w Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski. Wówczas ks. biskup Pieronek przeprowadził konsultacje z ks. Janem Walem, proponując mu kandydowanie na funkcję dyrektora Caritas Polskiej. Ks. J. Wal odmówił, argumentując, że pragnie poświęcić się nauce, a zwłaszcza kontynuacji badań nad dialogiem.

Udział w Synodach

Ks. Jan Wal czynnie uczestniczył w Synodzie Krakowskim zainicjowanym przez ks. kard. K. Wojtyłę w 1971 r., a zakończonym w 1979 r. z udziałem Ojca Świętego Jana Pawła II. Przewodni-

---

¹² por. „Wiadomości Charytatywne” 41(1991), nr 1 – 2, s. 5.

¹³ Por. *Pontificium Consilium „Cor Unum”*. *Catholic Aid Directory*, Roma 1975, s.105

¹⁴ por. „Wiadomości Charytatywne” 43(1993) nr 1[143] s. 3.

czył on Komisji Charytatywnej Krakowskiego Synodu Diecezjalnego i osobiście przygotował końcową wersję dokumentu synodalnego, zatytułowaną *Apostolstwo miłości*¹⁵.

Ponadto ks. J. Wal brał także udział w II Polskim Synodzie Plenarnym (1991-1999). Będąc przewodniczącym Charytatywnej Komisji przygotowawczej Synodu Plenarnego wraz z członkami Komisji opracował roboczy projekt dokumentu synodalnego poświęcony odnowie soborowej pracy charytatywnej Kościoła w Polsce¹⁶.

Należy jeszcze dodać, że podczas Synodu Plenarnego ks. J. Wal był kierownikiem Synodalnego Studium Archidiecezji Krakowskiej i przewodniczył Senackiemu Zespołowi ds. II Synodu Plenarnego w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Zaangażowanie w działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie

Ks. Jan Wal w latach 1988-1990 i 1991 - 1996 przez kilka kadencji pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego, dokonując nowego opracowania statutu Polskiego Towarzystwa Teologicznego i uzyskując jego zatwierdzenie przez Konferencję Episkopatu Polski¹⁷.

Istotne zmiany w stosunku do dawnego statutu dotyczyły: rozszerzenia zasięgu działania Towarzystwa na teren całego kraju i stworzenia warunków pełnoprawnego członkostwa katolików świeckich, gdyż wcześniej byli tylko członkami wspierającymi. Modyfikacje statutowe stały się możliwe w związku ze zmianami politycznymi, jakie miały miejsce w Polsce po 1989 roku.

Przez jedną kadencję 1990 - 1991 ks. J. Wal kierował także pracami Sekcji Wydawniczej Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Z jego inicjatywy Wydawnictwo PTT przyjęło nazwę „Unum”.

Rozwój naukowy

Ks. Jan Wal w 1968 r. podjął studia licencjackie na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, które ukończył w 1970 r. Licencjat z teologii obronił w 1976 pod kierunkiem ks. prof. dr. Tadeusza Pieronka w oparciu o pracę *Stowarzyszenia misyjne duchowieństwa i środowisk uniwersyteckich w Polsce*.

---

¹⁵ por. *Apostolstwo miłości*, [w:] *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1971–1979, t. 1. Przebieg prac synodalnych, Dokumenty Synodu*, Kraków 1985, s. 398–412.

¹⁶ por. *Dzieło miłosierdzia Kościoła w Polsce*, w: *II Polski Synod Plenarny. Teksty robocze*, Poznań, Warszawa 1991, s. 349 – 376.

¹⁷ Por. K. Panuś, *Służyć wiekuistej prawdzie. Polskie Towarzystwo Teologiczne – w: Scire Deum. Księga Pamiątkowa z okazji 25 – lecia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie dedykowana jej pierwszemu Rektorowi Jego Eminencji Kardynałowi Marianowi Jaworskiemu* (red; S. Koperek, W. Zuziak), Kraków 2006, s. 407

Następnie podjął studia doktoranckie na tymże Wydziale, które ukończył w 1981 r. obroną rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Tadeusza Pieronka pt. *Problem dialogu w dokumentach Vaticanum II oraz w orzeczeniach Stolicy Apostolskiej z okresu concilium i postconcilium*. Kraków 1980, ss. 340 (maszynopis)¹⁸. Rozprawa ta została obroniona w 1981 roku. Recenzentami byli: ks. prof. dr. hab. Marian Żurowski SJ z Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i ks. prof. dr. hab. Józef Tischner z Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie¹⁹.

Kolokwium habilitacyjne ks. J. Wal odbył w 1984 r. na podstawie rozprawy pt. *Soborowa wizja duszpasterstwa charytatywnego. Studium pastoralno-kanoniczne*, Kraków 1984, ss. 500 (maszynopis), bronięcej na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Jej recenzentami byli: ks. prof. dr. hab. Józef Majka z Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu, ks. prof. dr. hab. Edward Szafronowski z Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i ks. prof. dr. hab. Jan Sieg SJ z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie²⁰.

Pracę nauczyciela akademickiego ks. J. Wal rozpoczął w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w 1985 r. W roku akademickim 1986-1987 przebywał na stypendium naukowym w Uniwersytecie Katolickim w Louvain-la-Neuve w Belgii²¹.

Od 1987 r. pełnił funkcję kierownika Katedry Teologii Pastoralnej a po utworzeniu w roku akademickim 1998-1999 dwóch katedr teologii pastoralnej: ogólnej i szczegółowej – został kierownikiem Katedry Teologii Pastoralnej Ogólnej. W 1989 r. został mianowany docentem. Przez dwie kadencje pełnił też funkcję opiekuna Sekcji Teologii Praktycznej. Tytuł profesora nauk teologicznych uzyskał w 2000 r. Od tej pory był zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Natomiast na stanowisku profesora zwyczajnego został zatrudniony w 2006 r.

W dniu 12 grudnia 1991 r. ks. Jan Wal złożył w Dziekanacie Wydziału Teologicznego wniosek wraz z projektem reorganizacji Studiów Teologii dla Świeckich. Proponował w nim wprowadzenie od III roku ukierunkowania specjalistycznego w następujących dziedzinach: formacji teologiczno-ascetycznej, przygotowania katechetyczno-pedagogicznego, animacji pastoralno-społecznej, apostołatu liturgicznego i kształcenia kanoniczno-administracyjnego. Na każdym z tych

---

¹⁸ W związku ze zmianami społecznymi, jakie dokonały się w tym czasie w Polsce, cenzura po raz pierwszy pozwoliła ogłosić promocję odbywającą się na Papieskim Wydziale Teologicznym. W „Dzienniku Polskim” z dnia 11 lutego 1981 r., nr 31, na s. 6 ukazała się informacja: *Dnia 16 lutego 1981 r., o godz. 17.00 na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, w auli ul. Podzamcze 8 odbędzie się obrona pracy doktorskiej ks. lic. Jana Wala nt.: „Problem dialogu w dokumentach Vaticanum II oraz w orzeczeniach Stolicy Apostolskiej z okresu Concilium i Postconcilium”*. Promotor: ks. doc. dr. hab. Tadeusz Pieronek.

¹⁹ Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

²⁰ Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

²¹ W sprawozdaniu przyjętym i potwierdzonym przez uczelnię w dniu 15 lipca 1987 roku, znajduje się podkreślenie, iż przedmiotem badań były następujące kwestie: *le développement de teologie pastorale; la conception postconciliaire de teologie pastorale, comme la teologie du Royaume de Dieu; la relation entre l’Église et le monde; la rôle et le devoir des laïcs dans l’Église et dans le monde; la question du dialogue salutaire et universel*.

kierunków postulowano wprowadzenie wykładów specjalistycznych i konkretnych praktyk. Z informacji znajdującej się na tym dokumencie dowiadujemy się, że „Projekt opracowany (został) w Sekcji pastoralno-społecznej”, ale warto wiedzieć, że w całości był on przygotowany przez ks. Jana Wala²².

Projekt ten został wprowadzony kilka lat później w życie, powstały jednak tylko 4 specjalizacje: teologii duchowości, katechetyczna, pastoralna, ze szczególnym uwzględnieniem duszpasterstwa rodzin i środków społecznego przekazu. W związku z tym ks. Jan Wal, wspólnie z Radą Podyplomowego Studium Dziennikarskiego PAT, przygotował propozycję organizacji zajęć na kierunku „środków społecznego przekazu” i przedłożył ją w Wydziale Teologicznym dnia 6 III 1997 roku. Program został tak zaprojektowany, aby studenci tego kierunku nie dublowali zajęć w przypadku, gdyby chcieli kontynuować naukę w Podyplomowym Studium Dziennikarskim PAT²³.

Ponadto ks. J. Wal był jednym z głównych inicjatorów powołania w 1995 r. w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie Podyplomowego Studium Dziennikarskiego, którym kierował w latach 1995–2005. Opracował też osobiście najpierw „Regulamin tymczasowy”, a później stały „Regulamin Studium”, przyjęty z małymi poprawkami przez Senacką Komisję Regulaminową i zatwierdzony przez Senat w dniu 8 listopada 1999 roku²⁴. Jako kierownik Studium, na prośbę ks. rektora bpa Tadeusza Pieronka, przygotował projekt czasopisma uczelnianego. Wraz z ks. Andrzejem Baczyńskim naszkicował koncepcję i przedłożył Rektorowi PAT tzw. numer roboczy, zawierający propozycję różnych działów w czasopiśmie. Jest także pomysłodawcą tytułu czasopisma „Vita Academica”.

Uczestnictwo w różnego rodzaju inicjatywach naukowych i kulturalnych

W tym miejscu trzeba podkreślić, iż ks. prof. dr hab. Jan Wal zyskał sobie uznanie wielu gremiów (nie tylko kościelnych) i był zapraszany do współpracy przez różne wydawnictwa i środowiska naukowe (nie tylko teologiczne).

Jako członek Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk od 2003 r. ks. prof. dr hab. Jan Wal uczestniczy czynnie w pracach tej instytucji. Do 2003 r. był także członkiem Komitetu Naukowego Międzynarodowych Konferencji nt. *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej*

---

²² por. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Teologiczny – Studium Teologii dla Świeckich (projekt reorganizacji studiów) – Dokumentacja Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie.

²³ por. Zajęcia dziennikarskie na Studium Teologii dla Świeckich Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie – Dokumentacja Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie.

²⁴ Regulamin Podyplomowego Studium Dziennikarskiego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie – Dokumentacja Podyplomowego Studium Dziennikarskiego PAT w Krakowie.

się politycznie Europie, organizowanych rokrocznie przez Zakład Ekonomii Stosowanej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Od 2003 r. wchodzi w skład Rady Naukowej wydawanych przez Towarzystwo Naukowe KUL „Roczników Teologicznych”. Od 2005 r. należy do Rady Programowej utworzonej przez „Znak” w Krakowie Fundacji Kultury Chrześcijańskiej.

Przewodniczący Sekcji Pastoralistów w Polsce

Ks. prof. dr hab. Jan Wal posiada ponadto umiejętności organizacyjne. W latach 1992–2002 był przewodniczącym Sekcji Pastoralistów Polskich. Nawiązał wówczas kontakty naukowe z pastoralistami słowackimi i czeskimi, którzy odtąd uczestniczyli w dorocznych zjazdach pastoralistów polskich. Efektem współpracy naukowej było napisanie przez niego (na prośbę uczelni słowackich) trzech recenzji do profesury dla: Lubomira Stančeka, Jozefa Jaraba i Jozefa Krupy.

Doszło także w tym czasie do wymiany doświadczeń naukowych z pastoralistami austriackimi, konsekwencją czego było wystąpienie na jednym ze zjazdów Pastoralistów Polskich ks. prof. Paula Zulehnera z Wiednia oraz powołanie w gronie Sekcji trzyosobowego zespołu roboczego do współpracy z pastoralistami obszaru języka niemieckiego.

Wymienione stanowisko związane było m.in. z zadaniem budowania współpracy między wykładowcami i pracownikami naukowymi różnych polskich ośrodków teologicznych i wyższych uczelni oraz organizowaniem corocznych zjazdów i specjalistycznych sympozjów, a także nawiązywania kontaktów zagranicznych. Wybór ks. Wala na to stanowisko jest świadectwem jego kompetencji i autorytetu, jakim cieszy się w środowisku polskich i zagranicznych pastoralistów.

Zajęcia dydaktyczne

W roku akademickim 1985/1986 w ramach zajęć zleconych ks. Jan Wal kierował Studium Proboszczowskim i z tej racji brał udział w Radach Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Od 1987 roku wykładał dwa przedmioty na 5 roku dla kleryków, w Krakowskim Seminarium Duchownym: teologię pastoralną i socjologię religii. Na studium Teologii dla Świeckich wykładał teologię apostołstwa świeckich. Ponadto prowadził seminarium naukowe z teologii pastoralnej.

Po przekazaniu socjologii religii ks. Tadeuszowi Borutce (w 2003 r.) wykładał teologię pastoralną dla V roku w Seminarium Krakowskim i teologię apostołstwa świeckich dla Studentów PAT – Studium Teologii dla Świeckich. Nadal prowadził seminarium naukowe z teologii pastoralnej, ale

z racji liczby seminarzystów musiał je rozdzielić na seminarium magisterskie i licencjacko-doktoranckie.

Przekazując nieco później wykłady z teologii apostołstwa świeckich ks. prof. dr hab. Maciejowi Ostrowskiemu zachował dla siebie zajęcia z teologii pastoralnej na V roku w Seminarium Krakowskim oraz dwa seminaria z teologii pastoralnej: magisterskie i licencjacko-doktoranckie. Ograniczenie zajęć dydaktycznych w tym czasie wiązało się z rozwojem Podyplomowego Studium Dziennikarskiego, którego był kierownikiem. Prace organizacyjne zajmowały bowiem coraz więcej czasu.

Ks. Jan Wal prowadził także szereg wykładów monograficznych. Zasadnicza ich tematyka mieści się w dyscyplinach teologicznych, teologii pastoralnej i socjologii religii. Podejmuje w nich ks. Jan Wal szeroki wachlarz problemów: zagadnienie dialogu, apostołatu społecznego, formacji charytatywnej, nauczania społecznego papieży, w tym nauczania społecznego Jana Pawła II.

W początkach lat 90. XX w. ks. J. Wal prowadził ponadto wykłady z teologii pastoralnej w Seminarium OO. Paulinów na Skałce, w Seminarium OO. Kapucynów przy ul. Loretańskiej, w Seminarium OO. Dominikanów przy ul. Stolarskiej w Krakowie i w Instytucie Teologicznym im. Św. Jana Kantego w Bielsku-Białej.

Od chwili powstania Podyplomowego Studium Dziennikarskiego po dziś dzień ks. J. Wal prowadzi tam wykłady dotyczące takich zagadnień, jak dialogika i apostołska funkcja dziennikarstwa katolickiego.

Działalność naukowa

Działalność ks. Jana Wala na polu naukowym odzwierciedla znaczna liczba przygotowanych przez niego do druku autorskich opracowań i publikacji. Na jego dorobek naukowy składają się dwie książki, współautorstwo podręcznika, autorstwo skryptów oraz około 90 artykułów i kilku haseł encyklopedycznych i słownikowych. Napisał kilkanaście recenzji książek oraz udzielił kilka znaczących wywiadów. Jest to dorobek, w sensie ilościowym pokaźny, ale ważniejsze znaczenie od ilości, ma merytoryczna zawartość tych publikacji.

Odrębną dziedziną, w której ks. J. Wal dał ujście swoim rozlicznym talentom, jest jego twórczość literacka, na którą składają się m.in. wiersze (kilka z nich publikowanych było na łamach *Tygodnika Powszechnego* i *Źródła. Tygodnika Rodzin Katolickich*) oraz rozważania „*By nie żyć nadaremnie*”, wydane drukiem w 1995 roku. Tym samym ks. J. Wal wszedł do grona teologów parających się także literaturą, takich jak: ks. Janusz Pasierb z Warszawy (historyk sztuki i literat), ks. Jerzy Szymik z Katowic (poeta i eseista), czy ks. Łukasz Kamykowski z Krakowa. Nie ulega wątpliwości, że w przypadku uczonego pasja literacka jest bardzo cenna, gdyż wykraczając poza

„warsztat” naukowo-badawczy świadczy o jego wszechstronności i humanistycznym otwarciu na świat wartości.

Należy przy tym zauważyć, że w latach osiemdziesiątych minionego stulecia wiele materiałów było zamieszczanych na powielaczowych wydaniach, a takich materiałów, choć byłoby ich sporo, ze względu na szacunek dla słowa drukowanego się nie uwzględnia. Były to bardzo trudne czasy, w których nawet na powielacz musiało być pozwolenie. Katolicki Uniwersytet Lubelski i Akademia Teologii Katolickiej w stosunku do Krakowa były w trochę lepszej sytuacji, bo miały nieco większe, choć także limitowane, możliwości wydawnicze.

Dosyć liczne artykuły i opracowania, a także niektóre wiersze Ks. Jana Wala możemy znaleźć w powielaczowych wydaniach różnych materiałów formacyjnych i duszpasterskich z tamtego okresu oraz w wydawanym na małej poligrafii Okólniku Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego Kurii Metropolitalnej w Krakowie: „*Apostolstwo miłości*”. Zważywszy na istniejące niekorzystne warunki, zwłaszcza w początkowym okresie aktywności naukowej ks. Jana Wala, należy stwierdzić, iż jego dorobek publicystyczny jest wart docenienia.

1973²⁵

Stowarzyszenia misyjne duchowieństwa i środowisk uniwersyteckich w Polsce, Kraków 1973.

1978

Świadectwo miłości, „Tygodnik Powszechny” 32(1978) nr 40 [1549] s. 7.

1980

Rodzina w dziele miłosierdzia, „Materiały Homiletyczne” (1980), t. VII, s. 70-73.

1981

Retoryka w kaznodziejstwie, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 119(1981), nr 11-12, s. 258-266.

Wprowadzenie, w: *XXXVII Tydzień Miłosierdzia 4 – 10 X 1981. Bogaci miłosierdziem*, Kraków 1981, s. 1

1982

Funkcja dialogu w procesie wychowania chrześcijańskiego, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi ” 120(1982), nr 1-2, s. 46-45.

---

²⁵ Pomimo rzetelnej kwerendy wykaz bibliograficzny może nie zawierać wszystkich opublikowanych pozycji.

Wpływ Soboru Watykańskiego II na rozwój teologii charytatywnej, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi ” 120(1982), nr 3-5, s. 115-120.

W poszukiwaniu optymalnego modelu posługi charytatywnej, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi ” 120(1982), nr 6-8, s. 191-198.

Służebny charakter Kościoła w relacji do człowieka i ludzkości, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi ” 120(1982), nr 7-8, s. 31-42.

"Caritas" rozmowa z księdzem dr Janem Walem - dyrektorem Wydziału Duszpasterstwa Charytatywnego Kurii Metropolitalnej w Krakowie, „Tygodnik Powszechny” 36(1982), nr 49 [1745], s. 2.

Zawierzmy Maryi Matce Miłosierdzia. (Na rozpoczęcie XXXVIII Tygodnia Miłosierdzia), „Biblioteka kaznodziejska” (1982), t. 109, nr 2-3, s. 65-68.

Miłosierdzie Maryi szansą dla młodzieży, „Biblioteka Kaznodziejska” (1982), t. 109, nr 2-3, s. 68-70.

Naśladujmy Matkę Bożą w Jej miłosierdziu, „Biblioteka Kaznodziejska” (1982), t. 109, nr 2-3, s. 70-72.

1983

Miłość miłosierna – źródłem nadziei, „Tygodnik Powszechny” 37(1983), nr 40[1798], s. 2.

Dialog warunkiem pokoju, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi" 121(1983), nr 1-2, s. 34-40.

Rola i zadania pedagogiki opiekuńczej w pracy charytatywnej, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi " 121(1983), nr 5-8, s. 131-138.

Problematyka charytatywna w polskim posoborowym ustawodawstwie synodalnym (do 1980 r.), „Analecta Cracoviensia", t. XV, Kraków 1983, s. 251-270.

Materiały liturgiczne na XXXIX Tydzień Miłosierdzia, „Wiadomości Charytatywne” 33(1983), nr 1[112], s. 71-83.

Program działania zespołów opiekuńczo-wychowawczych, Kraków 1983.

1984

Miłosierdzie jest zawsze zobowiązaniem, „Tygodnik Powszechny” 38(1984) nr 40[1840], s. 3.

Wychowanie dzieci i młodzieży do miłosierdzia, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi " 122(1984), nr 7-8, s. 171-186.

Działalność stowarzyszeniowa w świetle nowej kodyfikacji, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi " 122(1984), nr 12, s. 262-269.

Czytania różańcowe (Miłosierdziem zobowiązani). Materiały pomocnicze na 40 Tydzień Miłosierdzia 7 – 13 października 1984, „Wiadomości Charytatywne” 34(1984), nr 2[119], s. 27-44.

1985

Prośba szalona (wiersz), „Tygodnik Powszechny” 39(1985), nr 18[1871], s. 1.

Świat potrzebuje pokuty i pojednania, „Tygodnik Powszechny” 39(1985), nr 15[1868], s. 3.

Formacja członków Parafialnych Zespołów Charytatywnych, „Wiadomości Charytatywne” 35(1985), nr 3-4, s. 72 – 81.

Parafialne Przystanie Opiekuńcze, „Wiadomości Charytatywne” 35(1985), nr 3-4, s. 85 – 95.

Formacja charytatywna, w: *Miłość miłosierna* (red. J. Krucina), Wrocław 1985, s. 283 – 307

Apostolstwo miłości, w: *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1971–1979, t. 1. Przebieg prac synodalnych, Dokumenty Synodu*, Kraków 1985, s. 398–412.

Bronić życia znaczy służyć człowiekowi, Tygodnik Powszechny 39(1985), nr 41 [1894], s. 3.

Posługi Kościoła – w: Wiem komu zawierzyłem. Katechizm dla dorosłych (red. ks. S. Grzybek), Kraków 1985, s. 281 - 284

1986

Błogosławiony Brat Albert a ówczesne potrzeby charytatywne, w: *Dialog Kościoła z kulturą* (red. S. Misiniec), Kraków 1986, s. 175-185.

Struktury charytatywne w Kościele, „Analecta Cracoviensia” t. XVIII, Kraków 1986, s. 389-414.

1988

Myśl i dzieło charytatywne Karola Wojtyły w latach 1945-1978, w: *Karol Wojtyła, jako biskup krakowski*, (red. T. Pieronek, R. M. Zawadzki), Kraków 1988, s. 277-307.

1990

Funkcje charytatywne parafii dawniej i dziś, „Studia Pelplińskie” (1990-91), s. 31 – 39.

1991

Miejsce i rola pracy w życiu człowieka, w: *Katecheza w szkole i parafii. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań z młodzieżą w parafii*, Kraków 1991, s. 51 – 51.

Ekonomiczny (przedmiotowy) wymiar pracy, w: *Katecheza w szkole i parafii. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań z młodzieżą w parafii*, Kraków 1991, s. 53 – 54.

Personalistyczny (podmiotowy) wymiar pracy, w: *Katecheza w szkole i parafii. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań z młodzieżą w parafii*, Kraków 1991, s. 55 – 56.

Społeczne znaczenie i funkcja pracy, w: *Katecheza w szkole i parafii. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań z młodzieżą w parafii*, Kraków 1991, s. 57 – 58.

Teologiczna wizja pracy, w: *Katecheza w szkole i parafii. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań z młodzieżą w parafii*, Kraków 1991, s. 59 – 60.

Aktualność Albertowego posłannictwa, w: *Kanonizacja Brata Alberta*, Kraków 1991, s. 218 – 222.

Aktualność Albertowego posłannictwa w Kościele ubogich, „Wiadomości Charytatywne” 41(1991) nr 1-2, s. 22-23.

Dobroczynność (wywiad), „Znaki Czasu” (1991), nr 24, s. 91–94.

1993

Aktualna sytuacja Kościoła w Polsce, zagrożenia i szanse, „Krakowski Biuletyn II Polskiego Synodu Plenarnego” (1993), nr 4, s.37 – 45.

1994

Modlitwa sanktuaryjna (wiersz), „Źródło”. Tygodnik Rodzin Katolickich (1994), nr 37, s. 15.

Aktywność charytatywna Kościoła w Polsce w świetle dokumentu roboczego II Polskiego Synodu Plenarnego „Dzieło miłosierdzia Kościoła w Polsce”, „Analecta Cracoviensia”, t. XXXVI, Kraków 1994, s. 279– 292.

Wychowanie chrześcijan do czynnego udziału w życiu społecznym, w: *Zaangażowanie chrześcijan w życiu społecznym* (red. A. Marcol), Opole 1994, s. 141 -160.

Formacja duszpasterzy oraz ich współpracowników w parafii do pracy charytatywnej, w: *Kościół w Polsce wobec potrzebujących* (red. M. Chmielewski), Lublin 1994, s. 241 -264.

Nowa ewangelizacja w obliczu współczesnego neopogaństwa, w: *New Age. Pseudoreligia* (red. S. Dobrzański), Kraków 1994, s. 79 -87.

Wkład Karola kard. Wojtyły w rozwój dialogu wewnątrzkościelnego w Polsce – Janowi Pawłowi II. Sympozjum naukowe z okazji 15-lecia pontyfikatu Jana Pawła II, 11 – 12 X 1993, (red. J. D. Szczurek, R. M. Zawadzki), Kraków 1994, s. 169-205.

1995

Ewangelizacja w misji Kościoła, w: *Kościół Śląski wspólnotą misyjną* (red. W. Świątkiewicz, J. Wycisło), Katowice 1995, s. 11-28.

51 Tydzień Miłosierdzia. Materiały duszpasterskie (redakcja), Warszawa 1995.

Założenia i program 51 Tygodnia Miłosierdzia, Materiały duszpasterskie (redakcja), Warszawa 1995, s. 2-9.

Materiały liturgiczne na 51 Tydzień Miłosierdzia, Materiały duszpasterskie (redakcja), Warszawa 1995, s. 10-25.

Chrześcijanin głosi Ewangelię miłosierdzia (homilia dla dzieci), *Materiały duszpasterskie* (redakcja), Warszawa 1995, s. 35-38.

Rola miłosierdzia w nowej ewangelizacji (homilia dla dorosłych), *Materiały duszpasterskie* (redakcja), Warszawa 1995, s. 26-30.

Eschatologia w duszpasterstwie, w: *Reinkarnacja. Fakt czy urojenie?* (red. S. Dobrzański), Kraków 1995, s. 156-161.

By nie żyć nadaremnie (Rozważania), Kraków 1995.

1996

Od „apologetyki” do „agapetyki”, „Bielsko–Żywieckie Studia Teologiczne”, t. I, Bielsko-Biała 1996, s. 167-176.

52 Tydzień Miłosierdzia 6 – 1 X 1996. Przebaczenie i pojednanie naśladowaniem Miłosierdzia Bożego, Warszawa 1996. (Wszystkie materiały autorstwa ks. J. Wala).

1997

Stosunek kapłana do ludzi cierpiących i potrzebujących w nauczaniu Jana Pawła II, w: *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, (red. J. D. Szczurek), Kraków 1997, s. 321-325.

53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie (redakcja), Warszawa 1997.

Wprowadzenie, w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 1-3.

Założenia i program, w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 4-5.

Realizacja 53 Tygodnia Miłosierdzia, w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 5-6.

Materiały liturgiczne na 53 Tydzień Miłosierdzia, w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 7-21.

Solidarni z Chrystusem żyjącym w cierpiących, ubogich i uciśnionych (kazanie do dorosłych), w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 22-24.

Na szlakach solidarności i miłosierdzia (kazanie dla młodzieży), w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie*, Warszawa 1997, s. 25-28.

Aby dzieci zaniedbane, skrzywdzone i dzieci ulicy znalazły serdeczność i ciepło domu rodzinnego (czytanka różańcowa), w: *53 Tydzień Miłosierdzia 5 – 11 X 1997. Jezus Chrystus drogą miłosierdzia i solidarności. Materiały duszpasterskie* (redakcja), Warszawa 1997, s. 44-45.

Miejsce i rola posługi charytatywnej w całokształcie duszpasterstwa społecznego Kościoła, „Polonia Sacra” 1(1997), nr 1, s. 245-265.

1998

Vademecum dialogu, Kraków 1998.

Rola dialogu w formacji duchowej młodego pokolenia, „Resovia Sacra” (1998), nr 5, s. 237-246.

Recenzja książki R. Kamińskiego pt. *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*, „Polonia Sacra” 2[20](1998), nr 3[47], s. (282-283).

Recenzja książki W. Przygody pt. *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II*, „Polonia Sacra” 2[20](1998), nr 3[47], s. 217-219.

Założenia programowe 54 Tygodnia Miłosierdzia, w: *54 Tydzień Miłosierdzia 4 – 10 X 1998. Owocem zaś ducha jest miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wierność, łagodność, opanowanie* (Ga 5, 22-23), Warszawa 1998, s. 3 -6.

Czytania różańcowe, w: *54 Tydzień Miłosierdzia 4 – 10 X 1998. Owocem zaś ducha jest miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wierność, łagodność, opanowanie* (Ga 5, 22-23), Warszawa 1998, s. 30-44.

Nowenna do Matki Bożej Przeczyckiej, Kraków 1998.

1999

Filozoficzno–teologiczne aspekty integracji europejskiej, w: *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie*, t. II (red. T. Wawak), Kraków 1999, s. 53-64.

Duszpasterstwo ludzi w podeszłym wieku, w: *Ludzie starsi w rodzinie i społeczeństwie. Sympozjum 16 października 1999 r. – Kraków* (red. W. Gubała, S. Kania), Kraków 1999, s. 58-70

Założenia programowe 55 Tygodnia Miłosierdzia, w: *55 Tydzień Miłosierdzia 3 – 9 X 1999. Bądźcie miłosierni, jak Ojciec wasz jest miłosierny* (Łk 6, 36), Warszawa 1999, s. 5-7.

2000

Wolontariat. Żywa obecność Kościoła, „Caritas” (2000), nr 3, s. 3-6.

Moralne aspekty aktywności pastoralnej, w: *Śladami Boga i człowieka. Księga Pamiątkowa ku czci ks. prof. dr. hab. Jana Kowalskiego* (red. J. Orzeszyna), Kraków 2000, s. 421-427.

Rola dialogu w życiu Kościoła. Teologia pastoralna, t. I, *Teologia pastoralna fundamentalna* (red. R. Kamiński). Lublin 2000, s. 188-203 (podręcznik).

Dialog a zarządzanie w nauce społecznej Kościoła, w: *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie* (red. T. Wawak), Kraków 2000, t. III, s. 85-93.

Dialog z niewierzącymi w polskiej rzeczywistości, „Polonia Sacra” 4[22](2000), nr 7[51], s. 315-325.

Duszpasterska troska Kościoła o ludzi starszych, w: *Życie konsekrowane w trzecim wieku* (red. ks. K. Wójtowicz), Kraków 2000, s. 164-178.

Rola dialogu w życiu Kościoła, w: *Teologia pastoralna. Teologia pastoralna fundamentalna*, t. I. (red. R. Kamiński), Lublin 2000, ss. 188-203.

Wprowadzenie w tematykę Tygodnia Miłosierdzia, w: *56 Tydzień Miłosierdzia 1- 7 X 2000. Odkupienie szczytem i źródłem miłosierdzia*, Warszawa 2000, s. 2 – 6

Materiały liturgiczne i homiletyczne, w: *56 Tydzień Miłosierdzia 1 – 7 X 2000*, Warszawa 2000, s. 7 - 11

2001

Działalność charytatywna inspirowana orędziem Bożego Miłosierdzia w „Dzienniczku” Świętej Siostry Faustyny, w: *Być apostołem Bożego Miłosierdzia. Materiały z Sympozjum 26 października 2000* (red. J. Machniak), Kraków 2001, s. 91-100.

Cele i zadania prasy parafialnej, w: *Prasa parafialna. Jubileuszowy Kongres Prasy Parafialnej diecezji Bielsko – Żywieckiej 2000*, Bielsko – Biała 2001, s. 7-17

O etyce dziennikarskiej (wywiad), w: R. Nęcek, *Rozmowy wcale nieprzypadkowe*, Kraków, 2001, s. 124-128.

Pluralizm jako warunek przemian służących integralnemu rozwojowi człowieka i ludzkości, w: *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie*, t. IV, *Zarządzanie zmianami* (red. T. Wawak) Kraków 2001, s. 49-56.

Wprowadzenie, w: *57 Tydzień Miłosierdzia 7 – 13 X 2001 r. Oto ja pošlij mnie (Iz 6, 8)*, Warszawa 2001, s. 2 - 3.

Założenia programowe 57 Tygodnia Miłosierdzia, w: *57 Tydzień Miłosierdzia 7 – 13 X 2001 r. Oto ja pošlij mnie (Iz 6, 8)*, Warszawa 2001, s. 3-8.

Dziennikarz apostołem. Rozmowa z ks. prof. dr hab. Janem Walem, kierownikiem Podyplomowego Studium Dziennikarskiego PAT w Krakowie – „Gazeta Krakowska” z dnia 3-4 marca 2001 r., s. 10

2002

Apostolat w życiu społeczno-gospodarczym, w: *Teologia pastoralna*, t. II, *Teologia pastoralna szczegółowa* (red. R. Kamiński), Lublin 2002, s. 526-543 (podręcznik).

Apostolat środowiskowy chrześcijan, w: *Teologia pastoralna*, t. II, *Teologia pastoralna szczegółowa* (red. R. Kamiński), Lublin 2002, 562-579 (podręcznik)

Tischnerowska koncepcja pracy, jako dialogu społecznego, w: *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie*, t. V, *Zarządzanie pracą* (red. T. Wawak), Kraków 2002, s. 66-74.

Założenia programowe 58 Tygodnia Miłosierdzia, w: *58 Tydzień Miłosierdzia 6 – 12 X 2002. Wiara działa przez miłość (Ga 5, 6)*, Warszawa 2002, s. 2-7.

Przygotowanie i realizacja 58 Tygodnia Miłosierdzia, w: *58 Tydzień Miłosierdzia 6 – 12 X 2002. Wiara działa przez miłość (Ga 5, 6)*, Warszawa 2002, s. 4-7.

Komisje Episkopatu Polski. Komisja Charytatywna, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. IX, Lublin 2002, col. 463.

2003

Naukowi pracownicy, w: *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II* (red. A. Zwoliński), Radom 2003, s. 320-323.

Jakość życia w świetle katolickiej nauki społecznej, w: *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie*, t. VI, *Determinanty jakości a efektywność procesów* (red. T. Wawak), Kraków 2003, s. 35-43.

Realizacja Bożego miłosierdzia w życiu Kościoła i chrześcijanina, w: „*Bądźcie świadkami miłosierdzia*” (Jan Paweł II). *Materiały z II Diecezjalnego Forum Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich*, (red. W. Piotrkowski), Tarnów, 2003, s. 34-55.

2004

Kościół wobec kwestii społecznej, w: *Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań. VII Kongres Teologów Polskich, Kościół*. t. I, *Wykłady i wprowadzenia do dyskusji grupowych*, Lublin 2004, s. 385-406.

Wierność i otwartość, w: „*Lex Tua in corde meo*”. *Studia i materiały dedykowane Jego Magnificencji Bp. Tadeuszowi Pieronkowi z okazji 40 – lecia pracy naukowej* (red. P. Majer i A. Wójcik), Kraków 2004, s. 21-42.

Rola dialogu w działalności apostolskiej Akcji Katolickiej w Polsce, w: *Wczoraj – dziś – jutro Akcji Katolickiej* (red. T. Borutka), Kraków 2004, s. 87-111.

Posługa miłosierdzia Kościoła Krakowskiego w latach 1979–1994, w: *Archidiecezja Krakowska na przełomie tysiącleci* (red. S. Koperek, S. Szczur, M. Leśniak, B. Mielec), Kraków 2004, s. 367-385.

Rec. książki pt. *Biskup-pasterz diecezji*, „*Polonia Sacra*” 8[26](2004), nr 14[27], s. 359-361.

2005

Rola dialogu interdyscyplinarnego w badaniach eklezjograficznych, w: *Geografia i sacrum. Profesorowi Antoniemu Jackowskiemu w 70. rocznicę urodzin* (red. B. Domański i S. Skiba), t. I, Kraków 2005, s. 329-337.

Problem dialogu społecznego w nauczaniu Jana Pawła II podczas jego pielgrzymek do Ojczyzny, w: *„Musicie być mocni w wierze ...”*. Przesłanie Jana Pawła II do człowieka współczesnego (red. T. Borutka i S. Zawada), Bielsko-Biała 2005, s. 227-242

Znaczenie działalności charytatywnej w świecie współczesnym według Jana Pawła II, „Ateneum Kapłańskie” 145(2005), z. 1[578], s. 8-27.

Wstęp teologiczny, w: *Materiały na 61 Tydzień Miłosierdzia w 2005 r.*, Warszawa 2005.

Homilia niedzielna, w: *Materiały na 61 Tydzień Miłosierdzia w 2005 r.*, Warszawa 2005.

Myśli do homilii w ciągu Tygodnia, w: *Materiały na 61 Tydzień Miłosierdzia w 2005 r.*, Warszawa 2005.

Eucharystia posłaniem do służby potrzebującym (red. J. Wal), Warszawa 2005.

2006

Podstawy metodologiczne dialogiki, „Warszawskie Studia Pastoralne” (2006), nr 4, s. 77- 93.

Wkład papieża Pawła VI w upowszechnianie idei dialogu w Kościele i świecie, „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne”, t. VII, Bielsko-Biała 2006, s. 239 – 276.

Dialog, w: *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, s. 175, kol. 1 – 181, kol. 1.

Krukowski Józef, ks., w: *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, s. 409, kol. 1 – 410, kol. 1.

Miłosierdzie chrześcijańskie, w: *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, s. 486, kol. 2 – 490, kol. 2.

Wal J., Popielarczyk W., *Apostolat środowiskowy*, w: *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, s. 58, kol. 2 – 61, kol. 1.

Wal J., Przygoda W., *Spoleczne duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, s. 808, kol. 2 - 812, kol. 2.

Miejsce i rola Maryi w formacji charytatywnej, „Salvatoris Mater” 8(2006), nr 3 - 4 [31 – 32], s. 158 – 177.

Polityka prorodzinna państwa, Wrocław 2006 (artykuł złożony do druku we Wrocławskim Wydawnictwie Archidiecezjalnym, w czasie Dni Duszpasterskich poświęconych rodzinie)

2007

Wiara, nadzieja i miłość, jako podstawowe warunki dialogu zbawienia, „Roczniki Teologiczne”, 6. Teologia pastoralna, t. LIV, Lublin 2007, s. 389 - 404.

Dialog w duszpasterstwie indywidualnym, „Warszawskie Studia Pastoralne” (2007), nr 6, s. 68-86.

Opisowa definicja dialogu i jej praktyczne implikacje w duszpasterstwie i apostolacie Kościoła, „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne”, t. VIII, Bielsko-Biała 2007, s. 227 - 254.

Rozmowa z ks. prof. Janem Walem – pracownikiem naukowym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, kanonikiem Kapituły Kolegiackiej Św. Anny w Krakowie, „Dąbianin” (2007), nr 11, s. 5.

Posługa biskupia Kardynała Franciszka Macharskiego w Archidiecezji Krakowskiej, Aspekt pastoralny, Kraków 2007 (w druku).

2008

Dialog liturgiczny Kościoła. Księga pamiątkowa na 70 – lecie urodzin ks. prof. dra hab. Stefana Koperka, Kraków 2008, s. 509-530.

Dialog spotkaniem międzyosobowym w horyzoncie prawdy i dobra, „Świat i Słowo”. Dialog. Spotkanie z Innym t. X, Bielsko-Biała 2008 (w druku).

Ogólna charakterystyka dorobku naukowego

Przedstawione powyżej zasadnicze nurty naukowego pisarstwa ks. Jan Wala w formie książek, rozpraw, artykułów i recenzji, z których większość publikacji to prace oryginalne, nowatorskie i twórcze, znajdują się na szlaku poszukiwań i budowania teorii teologii pastoralnej, zarówno w wymiarze ujęcia ogólnego, jak i szczegółowych kwestii.

Analiza dorobku pisarskiego prowadzi do wniosku, że dorobek naukowy ks. Jana Wala pod względem tematycznym, jak i metodologicznym, mieści się zasadniczo w ramach dyscyplin teologicznych, w tym przede wszystkim w ramach teologii pastoralnej. Takie stwierdzenie nie oznacza, że jest to dorobek „konfesyjny”. Analizy i syntezy teologiczne są mocno osadzone bowiem w szerokim nurcie współczesnej wiedzy. W zakresie poruszanej problematyki dorobek ten odznacza się oryginalnością i nowatorstwem.

Dorobek ks. prof. J. Wala charakteryzuje rzetelność naukowa zarówno w zakresie przeprowadzanych analiz, jak i tworzonych syntez. We wszystkich swoich publikacjach wykazuje On wysoki poziom orientacji metodologicznej, i to z zakresu nie tylko teologii pastoralnej, czy katolickiej nauki społecznej, ale wielu innych dyscyplin nauk humanistycznych. Posiada umiejętność posługiwania się metajęzykiem tych nauk, formułowania hipotez opisowych i alternatywnych, a także nie-

zwykle ceną zdolność naukowej argumentacji, która sprzyja rozwojowi dialogu pomiędzy teologią a dyscyplinami „świeckimi”.

W dorobku naukowym jest wyraźnie i ostro zakreślony stały przedmiot i zakres studiów, ale są również mocno zaakcentowane nowe, twórcze inspiracje, nowe badawcze pomysły, które ks. J. Wal formułuje w postaci publikacji, co świadczy o stale ewoluującym jego dorobku naukowym.

Główne kierunki badawcze

W publikacjach ks. prof. dra hab. Jana Wala pojawiają się zagadnienia teorii oraz dydaktyki teologii pastoralnej, bardzo istotne dla podnoszenia standardów naukowych i kształcenia. Autor rozwija w nich i pogłębia refleksję nad uprawianą wcześniej przez siebie problematyką pastoralnych kwestii z zakresu dialogu, duszpasterstwa społecznego, formacji duszpasterskiej i teologii charytatywnej²⁶.

W badaniach nad dialogiem zdecydowana większość autorów skupia uwagę na: filozoficzno-teologicznych uzasadnieniach dialogu, kręgach i tematach dialogicznych, czy toczących się aktualnie dialogach oraz ich rezultatach, natomiast ks. J. Wal stara się wychwycić istotę dialogu, jego uwarunkowania, trudności i szanse a także specyficzną metodykę jego prowadzenia. W ramach dialogiki dociekania ks. Jana Wala koncentrują się zatem na: interdyscyplinarności wiedzy dialogicznej, sytuującej naukę o dialogu w kręgu tzw. „nauk całościowych”; ontologicznych i gnoseologicznych podstawach dialogu; jego ogólnych i szczegółowych warunkach, a także, obiektywnych ograniczeniach i subiektywnych zagrożeniach; rodzajach dialogu, zależnych od przedmiotu tematyki, rangi, sytuacji, a nawet przyjętej formy; „wertykalnym” i „horyzontalnym” wymiarze relacji dialogowych oraz ich „interpersonalnym” i „intrapersonalnym” charakterze; „języku jedności” i „jedności języka” dialogu; regułach dialogowania i sposobie kształtowania optymalnego klimatu dialogu, wreszcie integralnej edukacji i formacji dialogicznej.

Nie poprzestaje tutaj na uwzględnianiu filozoficzno-teologicznych principiów dialogu, sięga także w tej kwestii do osiągnięć badawczych z zakresu psychologii społecznej, prakseologii, nauk o języku, pedagogiki, czy *public relation*. Na pedagogiczny aspekt jego myśli dialogicznej powołuje się na przykład dosyć obszernie prof. dr hab. Marian Śnieżyński w publikacji *Sztuka dialogu – teoretyczne założenia a szkolna rzeczywistość*²⁷.

W recenzji dotyczącej „uzwyczajnienia profesury” ks. Wala – ks. prof. dr. hab. Bronisław Mierzwiński z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie stwierdzał: „Główne

---

²⁶ por. Wal J., [w:] *Leksykon Teologii Pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski.), Lublin 2006, s. 887, kol 1 – 888, kol.1.

²⁷ por. M. Śnieżyński, *Sztuka dialogu – teoretyczne założenia a szkolna rzeczywistość*, Kraków 2005, s. 14.

kierunki jego zainteresowań i badań naukowych dotyczyły dialogiki, duszpasterstwa społecznego, teologii charytatywnej. Pionierski jest zwłaszcza wkład w kwestie szeroko pojętego dialogu. Ks. Jan Wal tworzy niejako nową dyscyplinę, nazywając ją dialogiką. Motyw tych wysiłków naukowych jest oczywisty: ważna i pierwszorzędną rolą dialogu w życiu społecznym, politycznym, religijnym oraz w działalności państwa i Kościoła. Jako przykład można podać następujące publikacje ks. Jana Wala: *Rola dialogu interdyscyplinarnego w badaniach eklezjograficznych* (2005); *Podstawy metodologiczne dialogiki* (2006); hasło *Dialog* (LTP, 2006)”²⁸.

Dialogiczne studia Ks. prof. Jana Wala, w ich aspekcie teologicznym, mają na celu, jak się wydaje, z jednej strony, zgodnie z posoborowym dokumentem Synodu Biskupów który odbył się w Rzymie z racji 20 – lecia Soboru rozwiewać obawy ludzi Kościoła odnośnie dialogu, podkreślając za Synodem, że Bóg może i chce używać dialogu między chrześcijanami i niechrześcijanami oraz niewierzącymi, jako drogi do przekazywania pełni łaski, a więc nie wolno się zniechęcać tylko trzeba zaufać Bogu²⁹, z drugiej strony przekonać potencjalnych partnerów dialogu, że nie jest on i nie będzie nigdy *ideologiczną dywersją* Kościoła³⁰, ale partnerskim spotkaniem *bliźnich* w prawdzie i miłości.

Ceniony jest także wkład ks. Jana Wala w rozwój polskiej teologii charytatywnej. W obszarze tej dziedziny nauki podejmuje następujące zagadnienia: soborowej wizji posługi miłosierdzia, tematyki charytatywnej w polskich synodach posoborowych, sprawy dialogu i współpracy charytatywnej oraz kwestie sposobów i metod formacji charytatywnej.

W pracy doktorskiej obronionej na KUL ks. dr Wiesław Przygoda pisze, że „Na gruncie polskim problematyką charytatywną zajmowało się kilku autorów. Na szczególne wyróżnienie zasługują publikacje F. Woronowskiego, J. Majki i J. Wala. Opracowania Woronowskiego mają zasadniczo charakter doktrynalny albo popularnonaukowy (...) Z kolei J. Majka reprezentuje w swych opracowaniach ujęcie historyczne problematyki charytatywnej. (...) Natomiast J. Wal analizuje w swych publikacjach wpływ nauki Soboru Watykańskiego II na rozwój teologii charytatywnej. Zajmuje się on także obecnością powyższej problematyki w polskim ustawodawstwie synodalnym. Autor ten interesuje się ponadto wychowaniem do miłosierdzia oraz wszechstronną formacją charytatywną. Prowadzi także poszukiwania optymalnego modelu posługi charytatywnej, prezentując przy tym ciekawe studium porównawcze modelu funkcjonalnego z modelem organizacyjnym działalności charytatywnej Kościoła”³¹.

²⁸ Akta personalne ks. Jana Wala w PAT w Krakowie.

²⁹ por. *Kościół kierowany przez słowo Boże sprawuje tajemnice Chrystusa dla zbawienia świata. Relacja końcowa. Orędzie do wiernych*, Kraków 1985, s. 21.

³⁰ por. J. G. Vogeler, *Dialog oder ideologische Diversion?* – „Internationale Dialog Zeitschrift” 4(1971), nr 3, s. 214.

³¹ W. Przygoda, *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Lublin 1998, s. 11.

Stosunkowo nowym zagadnieniem na gruncie polskiej teologii pastoralnej jest kwestia duszpasterstwa społecznego Kościoła, bardzo mocno podnoszona zwłaszcza w nauczaniu i praktyce pastoralnej Jana Pawła II. Spośród polskich pastoralistów podejmujących to zagadnienie należy wymienić właśnie ks. Jana Wala i ks. Wiesława Przygodę. Jeśli chodzi o duszpasterstwo społeczne, tematami wiodącymi badań ks. J. Wala są: zagadnienie animacji grup, wspólnot, ruchów i stowarzyszeń katolickich; problem udziału chrześcijan w życiu publicznym (politycznym, kulturalnym i ekonomicznym) oraz rola i zadania mediów katolickich w społecznym przekazie wiary i doskonaleniu komunikacji międzyludzkiej.

Trzeba jeszcze dodać, iż ks. prof. dr hab. Jan Wal stara się dokumentować myśl twórczą i dorobek pastoralny Ojca św. Jana Pawła II. Podjął się opracowania między innymi takich zagadnień, jak: działalność charytatywna Kard. Karola Wojtyły w Archidiecezji Krakowskiej, wkład Kardynała Karola Wojtyły w rozwój dialogu wewnątrzkościelnego w Polsce, a ostatnio pod jego kierunkiem ks. Zbigniew Kata przygotował obszerny, liczący 784 strony wydruku komputerowego studium pt. *Dialog Kościoła ze współczesną kulturą w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczne – pastoralne*, Kraków, 2006.

Wymienione wcześniej opracowania, zgodnie z zasadą przyjętą przez Autora, posiadają liczne odniesienia do praktycznej działalności Kościoła. Ks. prof. dr hab. Jan Wal często odwołuje się do oficjalnych kościelnych wypowiedzi, nie tylko je komentując, ale uprawiając naukową refleksję nad sposobami ich praktycznego zastosowania. Wszystkie jego naukowe enuncjacje, czy elaboraty posiadają wysoki poziom merytoryczny i metodologiczny.

Ks. prof. dr hab. Jan Wal w umiejętny sposób dokonuje także popularyzacji wiedzy teologicznej, co ujawnia się w jego różnych publikacjach. Są to przede wszystkim cenione pomoce duszpasterskie. Należy to podkreślić, gdyż teologia pastoralna winna służyć praktycznej działalności Kościoła

Promotor prac naukowych

Ks. J. Wal jako kierownik Katedry Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym prowadzi seminaria magisterskie, licencjackie i doktoranckie. Dotychczas pod Jego kierownictwem powstało: 11 rozpraw doktorskich, 24 prac licencjackich oraz 112 prac magisterskich.

Prace doktorskie:

1. Baczyński Andrzej ks., *Telewizja jako środek ewangelizacji*, Kraków 1997, ss. 218.

2. Broda Alfred ks., Problem odnowy duszpasterstwa rodzin w Diecezji Bielsko-Żywieckiej (Studium socjologiczno-pastoralne na podstawie badań przeprowadzonych w parafiach: Zwardoń, Milówka, Bielsko-Biała), Kraków 1999, ss. 252.
3. Růčka Leo Peter OFM, Duszpasterstwo Zakonu Ojców Franciszkanów na Słowacji po drugiej wojnie światowej, (Pastorácia Otcov Františkánov na Slovensku po druhej svetovej vojne), Kraków 1999, ss. 332.
4. Tochmański Włodzimierz OCD, Realizacja charyzmatu karmelitańskiego w aktywności pastoralnej polskich Karmelitów Bosych po Soborze Watykańskim II, Kraków: WT, 2000, ss. 380. (dr) (teologia pastoralna) (T-5252)
5. Godziek Mirosław ks., Kult maryjny w życiu, twórczości pisarskiej i aktywności pastoralnej Sługi Bożego księdza Franciszka Blachnickiego, Kraków 2001, ss. 303.
6. Makówka Arkadiusz OFM Bern., Pedagogia ewangeliczna Jana Pawła II i jej realizacja w odniesieniu do młodzieży, 2002, ss. 310.
7. Gębka Stanisław ks., Wpływ Nawiedzenia Matki Bożej w znaku Kopii Obrazu Jasnogórskiego w diecezji częstochowskiej na pogłębienie życia religijnego wiernych, Kraków: WT, 2002, ss. 356.
8. Popielarczyk Wiesław ks., Zadania apostołskie biskupów w ujęciu Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Kraków 2003, ss. 363.
9. Wilk Krzysztof ks., Wychowanie religijne w liceach katolickich archidiecezji krakowskiej. Studium socjologiczno-pastoralne, Kraków 2005, ss. 268.
10. Kata Zbigniew ks., Dialog Kościoła ze współczesną kulturą w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne, Kraków 2006, ss. 784.
11. Mirończuk Tadeusz ks., Problem ortodoksji i ortopraksji katolickiej w kontekście austriackiego ruchu "Wir sind Kirche - My jesteśmy Kościołem", Kraków 2006, ss. 358.

Prace licencjackie:

1. Tochmański Włodzimierz OCD, Świecki Zakon Karmelitów Bosych - jego historia , charyzmat i działalność na ziemiach polskich, Kraków 1993, ss. 118.
2. Tomek Pavol CSsR, Realizácia programu novej evanjelizácie v Cirkvi na Slovensku, Kraków: WT, 1993, ss. 135.
3. Wawrzyszewicz Stanisław, Realizacja zadań apostołskich przez Equipes Notre Dame, Kraków 1993, ss. 84.
4. Galis Tomáš, Formácia ku kňazstvu podl'a "Pastores dabo vobis". Kraków 1995, ss. 143, 15 nlb.

5. Pekarčík Lubomir, Dušpastierska služba Biskupa Jána Vojtaššáka vo svetle jeho obežníkov, Kraków 1996, ss. 98, 5 nlb.
6. Niemiec Bronisław, ks. Działalność duszpastersko-katechetyczna księdza Wojciecha Blaszyńskiego (1806-1866), Kraków 1997, ss. 160.
7. Fonfara Marek SDB, Biblijne i patrystyczne zakorzenienie nauki Jana Pawła II o bogactwie, Kraków 1999, ss. 258.
8. Heske Jozef, Programové základy a miestne špecifiká pastorácie cez Hnutie Svetlo-Život na Slovensku, Kraków 1999, ss. 118.
9. Kata Zbigniew ks., Dialog w wewnętrznym życiu Kościoła, Kraków 1999, ss. 184.
10. Maczuga Marek, Rola i zadania katolików świeckich w nowej ewangelizacji, Kraków 1999, ss. 165.
11. Makówka Arkadiusz Konstancjusz OFM, Duszpasterstwo młodzieży Jana Pawła II na przykładzie Światowych Dni Młodzieży, Kraków 1999, ss. 146.
12. Olszowski Wojciech ks., Animacja w grupach parafialnych, Kraków 1999, ss. 74.
13. Popielarczyk Wiesław ks., Wizja parafii w świetle nauki Soboru Watykańskiego II, Kraków 1999, ss. 122.
14. Ciapka Adam ks., Problem poradnictwa rodzinnego w Diecezji Bielsko-Żywieckiej (Studium pastoralno-socjologiczne), Kraków 2000, ss. 73.
15. Lenik Danuta, Problem modlitwy w życiu chorych na łamach czasopisma "Apostolstwo Chorych", Kraków 2000, ss. 142.
16. Seredyńska Anna, Współzależność obrazu Boga Ojca i wizji ojcostwa u młodzieży szkół średnich. (Studium socjologiczno-pastoralne w oparciu o badania przeprowadzone wśród młodzieży szkoły średniej w: Zespole Szkół Mechanicznych nr 1 w Krakowie oraz Liceum Ogólnokształcącym w Czechowicach-Dziedzicach), Kraków 2001, ss. 112.
17. Bajuzik Vlastimil ks., Wpływ sakramentów inicjacji w Kościele Wschodnim na aktywność apostolską Ludu Bożego (Vplyv iniciačných sviatosti vo Východnej Cirkvi na apoštolskú aktivitu božieho ludu), Kraków 2002, ss. 123.
18. Božik Ivan ks. O. Praem., Duszpasterska opieka o osoby upośledzone na umyśle na Słowacji, (Pastoračná starostlivosť o mentálne postihnutých na Slovensku), Kraków 2002, ss. 104.
19. Kozioł Sławomir ks., Realizacja soborowego postulatu odnowy parafii przez Ruch dla Lepszego Świata w parafii św. Wojciecha w Rozłazinie. Studium socjologiczno-pastoralne, Kraków 2002, ss. 200.
20. Pejo Marek ks., Rola sakramentu małżeństwa w Kościele Wschodnim jako czynnika budującego wspólnotę Ludu Bożego. (Úloha sviatosti manželstva vo Východnej Cirkvi ako činiteľa, ktorý buduje spoločenstvo Božieho L'udu), Kraków 2002, ss. 112.

21. Telepun Martin ks., *Duszpasterstwo niesłyszących na Słowacji. Pastoracia nepočujúcich na Slovensku*, Kraków 2003, ss. 95.
22. Zastawnik Elżbieta, *Rozpoznanie sytuacji psychosomatycznej jako podstawa pracy z ludźmi z problemami afonicznymi*, Kraków 2004, ss. 101.
23. Borczewski Jerzy ks., *Działalność duszpasterska i kaznodziejско-katechetyczna księdza biskupa Piotra Bednarczyka (1914-2001)*, Kraków 2005, ss. 156.
24. Walczyk Edward ks., *Odnowa duszpasterstwa parafialnego w Czechach po II Soborze Watykańskim*, Kraków 2005, ss. 128.

Prace magisterskie:

1988

1. Hereda Ryszard, *Rola hierarchii wartości w życiu młodzieży*, Kraków 1988, ss. 96+4.
2. Kapitan Marzena S. Maria Estera CCSS, *Modlitwa jako źródło apostołstwa miłosierdzia w Konstytucjach i praktyce życia Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia*, Kraków 1988, ss. 137.
3. Rzepa Janusz, *Młodzież o kapłanach (Badanie ankietowe wśród młodzieży katechizowanej w parafii Siersza)*, Kraków 1988, ss. 90.

1989

4. Chmielewski Jerzy, *Znaczenie tradycji dla kształtowania religijnego klimatu życia rodzinnego na Górnym Śląsku*, Kraków 1989, ss. 80.
5. Górniewicz Magdalena CSFN, *Nauka współczesnego Kościoła na temat praw dziecka i wynikające z niej implikacje duszpasterskie*, Kraków 1989, ss. 164.
6. Nowak Tomasz, *Życie modlitwy współczesnej młodzieży (studium pastoralno-socjologiczne na podstawie przeprowadzonych ankiet wśród młodzieży katechizowanej i młodzieży oazowej)*, Kraków 1989 (Częstochowskie Seminarium Duchowne), ss. 147.
7. Paluchniak Jacek, *Teologiczno-pastoralne aspekty ewangelizacji w soborowej nauce Kościoła*, Kraków 1989, ss. 13+76.
8. Popielarczyk Wiesław, *Pierwsza Komunia Św. jako problem katechetyczno-pastoralny. Badania ankietowe wśród rodziców dzieci pierwszokomunijnych w parafiach: Sucha Beskidzka i Płazy*, Kraków 1989, ss. 108.
9. Pruchnik Danuta, *Posoborowe zadania Kościoła w dziele humanizacji dziejów ludzkich*, Kraków 1989, ss. 84+9.

1990

10. Antosz Urszula Miejsce i rola Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w apostołacie Kościoła Krakowskiego, Kraków 1990, ss. 126.
11. Gładysz Krystyna Rola ideału macierzyństwa w apostołacie kobiet, Kraków 1990, ss. 51.
12. Kabata Jacek A., Kulturotwórcza i pastoralna rola katolickich wydawnictw na emigracji (na wybranych reprezentatywnych przykładach), Kraków 1989, ss. 90.
13. Pawłowska Małgorzata, S., Problem wychowania chrześcijańskiego dziewcząt w ujęciu Służebnicy Bożej Matki Marceliny Darowskiej, Kraków 1990, ss. 72.
14. Wydra Grażyna CSFN, Dialog w katechezie, Kraków 1990, ss. 129.
15. Żelasko Alicja S. Marietta CSFN, Rola uniwersytetów katolickich w życiu Kościoła w nauczaniu Jana Pawła II, Kraków 1990, ss. 78.
16. Żołnierowicz Barbara Elekta CSFN, Jasnogórskie Śluby Narodu wyrazem patriotycznej postawy Prymasa Tysiąclecia, Kraków 1990, ss. 54.

1991

17. Bisztyga Adam, Ks. Stanisław Stojałowski, Kraków 1991, ss. 74.
18. Borowski Adam CM, Świecki a katolicki wzorzec wychowania młodego pokolenia do życia w małżeństwie i rodzinie, Kraków 1991 (ITCM), ss. 90.
19. Dudziak Krzysztof, Aspekt maryjny w nauczaniu Jana Pawła II w czasie jego pielgrzymek do Ojczyzny, Kraków 1991, ss. 66.
20. Hinc Krzysztof OFM^{Cap.}, Zadania rodziny chrześcijańskiej w dziele miłosierdzia w świetle posoborowego ustawodawstwa synodalnego w Polsce do roku 1980, Kraków 1991 (WSD OFM), ss. 86.
21. Łatanik Józef, Środki przekazu grupowego w duszpasterstwie, Kraków 1991, ss. 70.
22. Pieróg Grzegorz, Duszpasterska troska o młodzież w Listach pasterskich Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Kraków 1991, ss. 111.
23. Smarduch Aleksander, Nauczanie papieża Jana Pawła II o pracy w jego pielgrzymkach do Ojczyzny, Kraków 1991, ss. 75.
24. Wądrzyk Mirosław, Zjawisko sekularyzacji rodziny polskiej, Kraków 1991, ss. 58.
25. Woźniak Andrzej, Dominujące przemiany polskiej religijności ludowej w środowiskach wiejskich, Kraków 1991, ss. 75.
26. Zabłocki Grzegorz, Kościół Domowy urzeczywistnieniem funkcji proroczej, kapłańskiej i królewskiej w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II. Kraków 1991, ss. 107.
27. Zapotoczny Bogdan CM, Wskazania pastoralne w nowym obrzędzie bierzmowania, Kraków 1991 (ITCM), ss.105.

1992

28. Gawłowicz Teresa, *Odnowa parafii według metody opracowanej przez Movimento per il Mondo Migliore (Ruch dla Lepszego Świata)*, Kraków 1992, ss. 107.
29. Prochowska Sara Małgorzata Sł.NSJ, *Działalność duszpastersko-społeczna i ustawodawcza bpa Józefa Sebastiana Pelczara*, Kraków 1992, ss. 69.
30. Talar Janusz, *Miłość apostołska w nauczaniu i duszpasterstwie kardynała Stefana Wyszyńskiego*. Kraków 1992, ss. 133.
31. Zych Elżbieta, *Chrześcijański ideał współczesnego nauczyciela*, Kraków 1992, ss. X, 114.

1993

32. Adamik Marian, *Myśl i dzieło charytatywne Kościoła Krakowskiego na przestrzeni lat 1918-1978*, Kraków 1993, ss. 91.
28. Jurasz Zbigniew, *Religijność mieszkańców parafii Cięcina (studium socjologiczno-pastoralne na podstawie badań ankietowych)*, Kraków 1993, ss. 78.
29. Kosowski Zbigniew, *Rola charyzmatów w życiu chrześcijanina i apostołacie Kościoła*, Kraków 1993, ss. 85.
30. Kozłowska Ewa, *Prawo i obowiązek rodziców do religijnego wychowania dzieci i realizacja tego prawa w świetle nauczania Jana Pawła II*, Kraków 1993, ss. 62.
31. Maczuga Marek, *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych w Rosji*, Kraków 1993, ss. 130.
32. Mleczkowski Krzysztof OFMCap., *Działalność charytatywno-społeczna Braci Mniejszych Kapucynów z Krakowskiego klasztoru po 1945 r.*, Kraków 1993 (WSD OFMCap, 1993), ss. 176.
33. Najbar Bożena S. SSPC, *Organizowanie pomocy dla misji zagranicznych przez Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Piotra Klawera w Polsce w latach 1945-1992*, Kraków 1993, ss. 50.
34. Pokora Andrzej, *Pogłębienie samoświadomości Kościoła warunkiem owocnej realizacji Jego zbawczej misji w świecie. (Studium pastoralno-kanoniczne)*, Kraków 1993, ss. 105.
35. Sułkowski Paweł, *Znaczenie kolęd w polskiej tradycji i obrzędowości religijnej*, Kraków 1993, ss. 86.
36. Sułowski Sławomir, *Wspólnota z Taize i jej rola w formacji religijnej współczesnej młodzieży*, Kraków 1993, ss. 104.
37. Zawada Andrzej, *Problem alkoholizmu w Polsce i aktualne wysiłki Kościoła zmierzające do jego przezwyciężenia*, Kraków 1993, ss. 87.

1994

42. Gibas Jerzy, Unifikacyjna i prokreacyjna funkcja rodziny w Dokumentach Synodu Archidiecezji Krakowskiej (1972-1979), Kraków 1994, ss. 81.
32. Mardyła Przemysław, Źródła zagrożeń rodziny oraz jej odnowa w wypowiedziach Papieża Jana Pawła II do Polaków w latach 1978-1993, Kraków 1994, ss. 84.
33. Nosalska Aleksandra Karolina Sł. NSJ, Wertykalny i horyzontalny wymiar chrześcijaństwa w Listach pasterskich błogosławionego Józefa Sebastiana Pelczara, Kraków 1994, ss. 63.
34. Rozner Sławomir, Sprawa społeczna w nauczaniu i działalności arcybiskupa Józefa Bilczewskiego, Kraków 1994, ss. 59.
35. Tosza Mirosław, Miejsce i rola osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i w Kościele w świetle nauczania Papieża Jana Pawła II, Kraków 1994 (WSD Sosnowieckie, 1994), ss. 78.
36. Walczak Ewa Katarzyna, Ortodoksja i ortopraksja katolików polskich na przykładzie parafii Mogilany. Studium socjologiczno-pastoralne, Kraków 1994, ss. 79.
37. Wolak Anna, Miejsce i rola Opus Dei w apostołacie współczesnego Kościoła, Kraków 1994, ss. 72.

1995

49. Bierowiec Jan, Problem religijności maryjnej w nauczaniu O. Bernarda Przybylskiego OP, Kraków 1995, ss. 72.
43. Kubiak Paweł OFM^{Cap.}, Wpływ grupy na życie religijne dziecka na przykładzie wybranych grup (rodzina, klasa, grupa zainteresowań), Kraków 1995 (WSD OFM^{Cap.}, 1995), ss. 109.
44. Michałek Robert, Aktywność i aktywizacja młodzieży na lekcjach katechezy i w duszpasterstwie, Kraków 1995, ss. 93.
45. Modzelewski Marek, Praca ludzka w kazaniach Kardynała Karola Wojtyły w latach 1967-1978, Kraków 1995, ss. 90.
46. Piekarczyk Piotr, Praca wśród młodzieży społecznie nieprzystosowanej na przykładzie Ośrodka Wychowawczego w Łagiewnikach, Kraków: WT, 1995, ss. 84. (mgr) (teologia pastoralna) (T-2234)
47. Pietrzyk Robert, Problem wychowania katolickiego do właściwego korzystania z audiowizualnych środków społecznego przekazu, Kraków 1995, ss. 134.
48. Walkosz Franciszek, Postawa chrześcijanina wobec cierpienia w nauczaniu Jana Pawła II, Kraków 1995, ss. 60.
49. Zarzycki Renard, Formacja duchowa i metodyczna ministrantów w archidiecezji krakowskiej w latach 1964-1992, Kraków 1995, ss. 106.

1996

57. Chrzanowska Renata, Wpływ telewizji na wychowanie młodego człowieka w świetle wiary chrześcijańskiej, Kraków 1996, ss. 79.
50. Dunat Agata, S. Cypriana CSS, Działalność społeczno-charytatywna Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia w okresie powojennym w Polsce, Kraków 1996, ss. 78.
51. Folga Tomasz, Kościół wobec kryzysu współczesnej rodziny, Kraków 1996 (WSD Sosnowieckie), ss. 82.
52. Gabryś Adam, Posłannictwo młodych w świecie i drogi jego realizacji w nauczaniu Jana Pawła II, Kraków 1996, ss. 87.
53. Jakubiec Jadwiga, Nauczanie Papieża Jana Pawła II o pracy w jego pielgrzymkach do Ojczyzny, Kraków 1996, ss. 78.
54. Karwat Jarosław, Problem narkomanii w świetle współczesnej polskiej literatury socjologicznej, Kraków 1996, ss. 79.
55. Klimek Jan, Prawne i moralno-pastoralne aspekty kary śmierci, Kraków 1996, ss. 210.
56. Kulczak Krzysztof OFMCap., Chrześcijańska motywacja zachowywania czystości przedmałżeńskiej i małżeńskiej, Kraków 1996 (WSD OFMCap.), ss. 120.
57. Małota Józef, Udział chrześcijan w życiu politycznym w nauczaniu Jana Pawła II, Kraków 1996, ss. 124.
58. Struzik Elżbieta Paula S. OSU, Charyzmat apostołski Sióstr Urszulanek i jego realizacja w klasztorze tarnowskim w latach 1877-1977, Kraków 1996, ss. 199.
59. Śmietana Stanisław ks., Organizacja katechezy i duszpasterstwa katechetycznego w nowo powstałej Diecezji Bielsko-Żywieckiej, Kraków 1996, ss. 131, 21 nlb.
60. Zamora Anna S. Agnieszka CSFN, Wizja apostołstwa błogosławionej Franciszki Siedliskiej Założycielski Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, Kraków 1996, ss. 62.
61. Zastawnik Elżbieta, Pozaszkolne formy oddziaływania katechetów na dzieci i młodzież, Kraków 1996, ss. 75.

1997

70. Franiak Małgorzata, Wpływ grup Odnowy w Duchu Świętym na odrodzenie Kościoła poprzez duchową przemianę jednostki, Kraków 1997, ss. 85.
58. Oleksy Józef, Wpływ "Odnowy w Duchu Świętym" na ożywienie apostołskiej działalności Kościoła, Kraków 1997 (WSD Sosnowieckie), ss. 74.
59. Popowski Robert OFMCap., Kościół i społeczeństwo w Polsce wobec wyzwań niesionych przez AIDS, Kraków 1997 (WSD OFMCap.), ss. 80.
60. Potoczny Marek OFMCap., Duszpasterstwo dzieci i młodzieży wywodzącej się z małżeństw rozwiedzionych, Kraków 1997 (WSD OFMCap.), ss. 48.

61. Różańska Ewa, Czasopismo "List" jako czynnik wewnętrznej integracji i apostołskiego oddziaływania Odnowy w Duchu Świętym, Kraków 1997, ss. 57.
62. Szuta Antoni ks., Wpływ Grupy Anonimowych Alkoholików na przezwycięzenie nałogu alkoholowego i formację osobową jej członków, Kraków 1997, ss. 76.
63. Wolna Maria, Uwarunkowania i formy pracy apostołskiej wśród ludzi specjalnej troski, Kraków 1997, ss. 64.

1998

77. Gorzelany Jacek MS, Pastoralne aspekty encykliki "Veritatis Splendor" Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1998, ss. 112.
71. Kapanowska Maja, Więzy wspólnotowe z parafią dzieci katechizowanych w szkole, Kraków 1998, ss. 92.
72. Kryger Tomasz OFMCap., Duszpasterstwo Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Krakowskiej na Ziemiach Odzyskanych w latach 1946-1956, Kraków 1998 (WSD OFMCap.), ss. 85.
73. Pająk Artur CM, Ojciec i jego rola w wychowaniu chrześcijańskim, Kraków 1998 (IT CM), ss. 114.
74. Wójtowicz Beata, Rodzina w dziele ewangelizacji, Kraków 1998, ss. 103.

1999

82. Gańczak Adam, Przekaz wartości przez osoby starsze w rodzinie w świetle nauczania Jana Pawła II, Kraków 1999, ss. 77.
78. Gąsiorek Marek, Pojęcie diakonii u ks. Franciszka Blachnickiego, Kraków 1999, ss. 73.
79. Komperda Anna, Problematyka Apostolstwa Modlitwy na łamach polskiej edycji czasopisma „Posłaniec Serca Jezusowego”, Kraków 1999, ss. 61.
80. Krzysztofiak Robert, Prawo do godnej śmierci w świetle nauki i praktyki katolickiej, Kraków 1999, ss. 88.
81. Kurpios Robert, Główne kierunki apostołatu Sióstr Felicjanek w ujęciu błogosławionej Matki Marii Angeli Truszkowskiej, Kraków 1999, ss. 82.
82. Kustwan Krystyna, Wpływ oglądania telewizji na kształtowanie się postaw dzieci i młodzieży, Kraków 1999, ss. 77.
83. Niedbała Joanna SSPC, Klaweriański model animacji misyjnej, Kraków 1999, ss. 85.
84. Seredyńska Anna, Wpływ rodziny na rozwój życia religijnego młodzieży. Studium socjologiczno-pastoralne w oparciu o badania przeprowadzone wśród młodzieży szkoły średniej w: Liceum Ogólnokształcącym nr V, Technikum Mechanicznym, Zasadniczej Szkole Zawodo-

wej im. Prof. R. Podoskiego w Krakowie oraz w Liceum Ogólnokształcącym w Czechowicach-Dziedzicach, Kraków 1999, ss. 134+22.

85. Skierska Ewa, Rola wspólnot Odnowy w Duchu Świętym w życiu religijnym katolików, Kraków 1999, ss. 72.
86. Skwarcewicz Wojciech, Problem apostołatu społecznego w nauczaniu Jana Pawła II w czasie jego pielgrzymek do Ojczyzny, Kraków 1999, ss. 107.
87. Stopa Jerzy OFM^{Cap.}, Rodzina chrześcijańska wspólnotą wierzącą i ewangelizującą, Kraków 1999 (WSD OFM^{Cap.}), ss. 74.
88. Szatan Barbara, Realizacja zadań apostołskich Kościoła w Polsce w okresie zniewolenia komunistycznego (1945-1989), Kraków 1999, ss. 80.

2000

89. Kania Jolanta, Sprawa więzi rodzinnych w nauczaniu Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 2000, ss. 66.
90. Kopeć Witold ks., Problematyka moralna w listach pasterskich i odezwach księdza biskupa Jana Kantego Lorka, Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan Wal, ks. dr Michał Mierzwa, Kraków 2000 (Sandomierz: IT), ss. 88.
91. Kruzel Leszek ks., Życie religijno-moralne parafii Łętownia w latach 1979-1998, Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan Wal, ks. dr Michał Mierzwa, Kraków 2000 (Sandomierz: IT), ss. 79.
92. Rząsa Stanisław ks., Uczestnictwo osób upośledzonych w Sakramencie Pokuty i Eucharystii według kwartalnika "Cienie i Światło", Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan Wal; ks. dr Michał Mierzwa, Kraków 2000 (Sandomierz: IT), ss. 72.
93. Słonka Marcin, Religijność młodzieży w Bielsku-Białej (Studia socjologiczno-pastoralne na podstawie badań przeprowadzonych w środowisku uczniów szkół średnich w Bielsku-Białej), Kraków 2000 (Bielsko-Biała: IT), ss. 81.
94. Stalmach Małgorzata, Integralne wychowanie rodzinne młodego pokolenia w świetle nauczania Jana Pawła II, Kraków 2000, ss. 79.
100. Suchodolski Leszek MS, Wizja parafii w ujęciu Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Kraków 2000, ss. 101.

2001

101. Kociołek Genowefa, Udział dzieci i młodzieży w liturgii niedzielnej. Studium pastoralno-socjologiczne na podstawie badań przeprowadzonych w Krakowie-Nowej Hucie, Niepołomicach i Czulicach, Kraków 2001, ss. 147.

102. Lejda Anna, Rodzina jako "communio personarum" w nauczaniu Jana Pawła II, Kraków 2001, ss. 69.

2002

103. Szymczyk Karnasiewicz Małgorzata, Realizacja koncepcji apostołatu świeckich, autorstwa Franka Duffa, przez członków Legionu Maryi na przestrzeni osiemdziesięciu lat działalności, Kraków 2002, ss. 64.

2003

104. Mickoś Witold, Funkcja instytucji narzeczeństwa w Kościele katolickim, Kraków 2003, ss. 69.

105. Skorupa Janusz, Problem oddziaływania wychowawczego środowisk rówieśniczych we współczesnej polskiej literaturze teologicznej i pedagogicznej, Kraków 2003, ss. 84.

2004

106. Król Paweł, Historia, założenia programowe i cele duszpasterskie Pieszej Pielgrzymki Krakowskiej na Jasną Górę w latach 1981-2000, Kraków 2004, ss. 163.

107. Wilk Milenia RM, "Tria munera" w duszpasterskiej działalności błogosławionego Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, Kraków 2004, ss. 118.

108. Wysocka Katarzyna VSM, Oddziaływanie formacyjno-apostołskie klasztoru Sióstr Wizytek w Krakowie, Kraków 2004, ss. 118.

2005

109. Dybeł Krzysztof, Duszpasterstwo w środowiskach robotniczych na przykładzie działalności Sługi Bożego Księdza Jerzego Popiełuszki, Kraków 2005, ss. 93.

110. Galica Wojciech, Kierunki soborowej odnowy Kościoła w Polsce realizowanej przez Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego, Kraków 2005, ss. 109.

111. Zych Łukasz, Podstawowe zadania duszpasterskie Kościoła XXI wieku w świetle listu apostołskiego "Novo millennio ineunte", Kraków 2005, ss. 96.

2006

112. Kubas Łukasz, Religijność ludzi w podeszłym wieku jako specyficzne zadanie duszpasterskie, Kraków 2006, ss. 91.

Podsumowując ten rodzaj działalności naukowo-dydaktycznej ks. Jana Wala, należy zauważyć, że tematyka prowadzonych przezeń wykładów znamionuje wykładowcę wysokiej klasy tak w

sensie merytorycznym, jak i metodologicznym. Jest to szeroka paleta tematów zarówno ważnych naukowo, jak i mających swoje praktyczne zastosowanie. Wykłady ks. Jana Wala cieszą się dużym uznaniem studentów i doktorantów. Także prowadzone seminaria znamionują uczonego wysokiej klasy. Podkreślić w tym miejscu należy nie tylko ilość wypromowanych magistrów i doktorów, ale także ważność tematyki i problematyki rozpraw, których ks. Jan Wal był promotorem.

Wokół Katedry, którą kieruje ks. Jan Wal, udało mu się skupić grupę zdolnych, systematycznie rozwijających się młodszych pracowników, którzy zapewniają stabilizację kadry naukowej na kierunku studiów. Jest to niewątpliwa zasługa ks. J. Wala, który nieustannie zabiega o ilościowe i jakościowe powiększenie kadry. Część ze współpracowników to jego wychowankowie. Wszyscy oni aktywnie uczestniczą w pracach Katedry i procesie dydaktyczno-naukowym uczelni. Biorą także udział w krajowych i zagranicznych sympozjach, konferencjach, seminariach. Także ten dział aktywności współpracowników jest w jakimś sensie zasługą ks. Jana Wala, który umiejętnie wprowadza ich w kręgi naukowe w kraju i za granicą.

Recenzje prac naukowych³²

Kompetencje naukowe ks. Jana Wala potwierdzone zostały i uznane poprzez zaproszenie do recenzji naukowego dorobku w 27 przewodach doktorskich (16 w PAT, 9 w KUL, 2 w UKSW): ks. Maciej Ostrowski – PAT 1989; ks. Tadeusz Panuś - KUL 1992; ks. Parol Drab – PAT 1997; ks. Tomasz Falak – KUL 1998; ks. Józef Leonowicz – KUL 1999; ks. Jozef Jurko – PAT 1999; o. Leo Petera Růčki OFM – PAT 1999; o. Włodzimierz Tochmański OCD – PAT 2000; ks. Kazimierz Ligęza – PAT 2000; ks. Stanisław Lubaszka – PAT 2000; ks. Robert Tyrała – PAT 2000; ks. Stanisław Bedrowski – PAT 2000; ks. Jan Banach – KUL 2001; ks. Zbigniew Książek – PAT 2001; ks. Stanisław Pyla – PAT 2001; ks. Jan Morcinek – PAT 2001; ks. Mirosław Godziek - PAT 2001; ks. Slavko Ganaj – KUL 2002; ks. Ferdinand Kubik – PAT 2002; ks. Józef Kasprzak - UKSW 2003; ks. Leszek Harasz - KUL 2003; ks. Piotr Siołkowski - UKSW 2004; ks. Andrzej Kuliberda – KUL 2004; ks. Marek Pejo – PAT 2005; Marcel Gallik – KUL 2005; ks. Wiesław Taraska – KUL 2007; ks. Sławomir Kozioł – PAT 2007; Stefan Mordarski – PAT 2007.

Ks. prof. dr hab. Jan Wal uczestniczył jako recenzent w 11 przewodach habilitacyjnych (5 w PAT, 2 w KUL, 1 w PWT we Wrocławiu, 1 w UO, 1 w UKSW oraz 1 w Kat. Un. w Ružomberoku): ks. Andrzej Zwoliński – PAT 1994; ks. Tomasz Galis – PAT 1995; ks. Maciej Ostrowski – PAT 1997; ks. Adam Przybecki - PWT Wrocław 2000; ks. Mirosław Kalinowski - KUL 2000; ks. Edward Wiszowaty – Uniwersytet Opolski 2003; ks. Andrzej Baczyński – Kat. Un. w Ružombero-

---

³² Wykaz recenzji prac naukowych nie jest kompletny, ze względu na trudności w dotarciu do pełnej dokumentacji.

ku (Słowacja) 2004; ks. Wiesław Przygoda – KUL 2004; ks. Edmund Robek - UKSW 2006; ks. Marian Duda – PAT 2006; ks. Jerzy Kułaczkowski – PAT 2006.

Ponadto ks. prof. Wal brał udział w charakterze recenzenta w 12 przewodach do tytułu profesora nauk teologicznych (4 w PAT, 2 w KUL, 2 w UO, 1 w UKSW oraz 3 w Uniwersytecie Komenskigo w Bratysławie): ks. Tadeusza Borutki – PAT 2001; ks. Jana Górskiego – PAT 2001; ks. Andrzeja Zwolińskiego – PAT 2002; ks. Lubomira Stančeka – Uniwersytet Komenskigo w Bratysławie (Słowacja) 2003; ks. Krzysztofa Pawliny – UKSW 2004; ks. Antoniego Misiaczka – Uniwersytet Opolski 2004; ks. Jozefa Jaraba – Uniwersytet Komenskigo w Bratysławie (Słowacja) 2004; ks. Macieja Ostrowskiego – PAT 2005; ks. Henryka Krzysteczki – Uniwersytet Opolski 2005; - ks. Jozefa Krupy – Uniwersytet Komenskigo w Bratysławie 2007; ks. Stanisława Bieleckiego – KUL 2007; ks. Mirosława Kalinowskiego – KUL 2008.

Ks. Jan Wal recenzował także na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie 13 prac licencjackich: ks. Przemysława Nowakowskiego CM – 1992; ks. Zdzisława Sadko – 1993; o. Włodzimierza Tochmańskiego OCD – 1993; ks. Krzysztofa Kaczyńskiego SDB – 1994; ks. Roberta Tyrały – 1995; ks. Marka Matusiaka – 1996; ks. Henryka Zątka – 1996; ks. Ferdynanda Kubika SDB – 1997; ks. Jozefa Jurko – 1997; ks. Stanisława Pyli – 1997; Haliny Drewniak – 1999; ks. Kazimierza Ligęzy – 1999; ks. Stanisława Bedrowskiego – 1999. Ponadto recenzował kilkadziesiąt prac magisterskich.

Należy również wspomnieć, że ks. prof. dr hab. Jan Wal był recenzentem kilku książek naukowych, paru pozycji publicystycznych oraz trzech tomów materiałów duszpasterskich. [Najważniejsze z nich to: recenzja wydawnicza projektu publikacji *Communio w chrześcijańskiej refleksji o Kościele* (red. ks. A. Czaja, M. Marczewski), Lublin 2004; I. Celary, *Rezurekcyjny charakter nowej ewangelizacji i główne >miejsca< jej urzeczywistniania*, Opole 2004; M. Śnieżyński, *Sztuka dialogu. Teoretyczne założenia a szkolna rzeczywistość*, Kraków 2005; *Leksykon teologii pastoralnej* (red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fijałkowski), Lublin 2006, K. Wojacek, *Więź małżeńska w sytuacji rozłąki z przyczyn ekonomicznych. Studium pastoralne*, Opole 2007].

Uczestnictwo w zjazdach, sympozjach i innych gremiach naukowych

Umiejętności organizacyjne ks. Jana Wala ujawniły się także podczas organizowania lub współorganizowania sympozjów naukowych i zjazdów popularnonaukowych. Warto tu wspomnieć, że ks. prof. dr hab. Jan Wal rozwijał działalność naukową poprzez udział w licznych sympozjach krajowych i międzynarodowych.

Jako duszpasterz pracowników nauki, które to duszpasterstwo przejął po ks. prof. Józefie Tischnerze, był organizatorem jubileuszowego spotkania pracowników nauki polskiej z okazji Wiel-

kiego Jubileuszu 18 listopada 2000 r. w Sali Filharmonii Krakowskiej i w kolegiacie św. Anny w Krakowie. Rokrocznie uczestniczy w organizowanych pod koniec kwietnia spotkaniach Pastoralistów Polskich.

W latach: 1992 - 2002 jako przewodniczący sekcji był współorganizatorem ww. spotkań. Dnia 14 czerwca 2003 r. na II Diecezjalnym Forum Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich w Tarnowie wygłosił referat *Posłannictwo charytatywne Kościoła*. Został on opublikowany w materiałach Forum. W 2004 r. dwukrotnie w Gosławicach miał prelekcję do kapłanów Diecezji Tarnowskiej na temat: *Dialog w duszpasterstwie*.

W 2004 r. na Kongresie Teologów Polskich wygłosił referat *Kościół wobec kwestii społecznej*. Referat ten został opublikowany w materiałach Kongresu. W styczniu 2006 r. podczas specjalnej sesji poświęconej kard. Franciszkowi Macharskiemu zreferował zagadnienie: *Posługa biskupia Kardynała Franciszka Macharskiego w Archidiecezji Krakowskiej. Aspekt pastoralny*.

Na przestrzeni omawianych lat wystąpił z referatami podczas sympozjów organizowanych przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, Instytut Teologiczny w Bielsku-Białej, czy Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie. Brał udział wygłaszając referaty na Wrocławskich i Lubelskich Dniach Duszpasterskich, występował także w trakcie Sympozjów, organizowanych przez zakony, np. w 1999 roku na Sympozjum zorganizowanym przez Księży Zmartwychwstańców na temat „Życie konsekrowane w trzecim wieku”, gdzie omawiał problem *Duszpasterska troska Kościoła o ludzi starszych*, głosił też prelekcje w Klubie Inteligencji Katolickiej w Krakowie.

Do najważniejszych wystąpień ks. prof. Jana Wala należą: coroczne uczestnictwo w Zjeździe Pastoralistów Polskich, udział w dniach 13–15 X 1989, z referatem *L'évolution du marxisme à l'égard de l'action charitable* w Narodowych Dniach „Secours Catholique” w Lourdes³³; wykład na temat *L'Église en Pologne en face des hommes besogneux*, na Międzynarodowej Konferencji Filantropijnej odbytej w Krakowie w dniach 18–22 sierpnia 1990 roku, pod auspicjami „Institute for Policy Studies Johns Hopkins University”; referat na Zjeździe Moralistów Polskich *Wychowanie chrześcijan do czynnego udziału w życiu społecznym* w 1993 roku; prelekcja „*Opcja preferencyjna Kościoła na rzecz ubogich*” w kontekście postulowanej przez papieży: Pawła VI i Jana Pawła II budowy w świecie „*cywilizacji miłości*” w czasie Oświęcimskich Dni Praw Człowieka, Oświęcim, Harmężę 7 – 8 czerwca 2002, poświęconych „*Biedzie jako problemowi konstytucyjnemu*”, referat na VII Kongresie Teologów Polskich w Lublinie w 2004 roku *Kościół wobec kwestii społecznej*.

Ponadto należy uwzględnić jego uczestnictwo (w latach 1998–2003) w Międzynarodowym Sympozjum, organizowanym przez Zakład Ekonomiki Stosowanej UJ, nt. *Zmieniające się przedsiębiorstwo w zmieniającej się politycznie Europie* (tematyka jego wystąpień dotyczyła szeroko

---

³³ por. *Journal des Journées Nationales de Lourdes*, „Secours Catholique”, 13 – 14 – 15 octobre 1989, s. 4

pojętej humanizacji życia ekonomicznego). Trzeba wreszcie wspomnieć także udział ks. prof. Wala w licznych sympozjach związanych z różnymi rocznicami papieskimi.

Odnaczenia i nagrody

Ks. Jan Wal był wielokrotnie odznaczany i wyróżniany. W dniu 6 I 1984 r. otrzymał srebrną odznakę *Malteser-Hilfdienstes in Deutschland* (Katolickie dzieło pomocy Kawalerów Maltańskich). Dnia 3 III 1984 r. wręczono mu medal dziękczynny ekumenicznego dzieła pomocy *Lazarushilfswerk* (Bractwo Szpitalne Św. Łazarza z Jerozolimy). Otrzymał także list dziękczynny, wraz z medalem uniwersyteckim *Universitas Jagellonica Cracoviensis*, od Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr. hab. Józefa A. Gierowskiego dnia 28 lutego 1984 roku „za udzieloną pracownikom Uniwersytetu i ich rodzinom pomoc charytatywną w latach 1981–1983”³⁴.

Posiada złotą odznakę Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem, przyznaną w dniu 25 X 1984 (nr legitymacji 1859, wystawionej w Warszawie 12. II 1985 r.). Ponadto dnia 20 X 2005 r. wyróżniono go Nagrodą Rektora Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie za wybitne i twórcze osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne w Akademii. Jest też laureatem Nagrody Jubileuszowej za 20 lat pracy w Papieskiej Akademii Teologicznej, (przyznana została 7 VI 2006 r.). Został uhonorowany Złotym Krzyżem Zasługi, nadanym przez Prezydenta RP decyzją z dnia 4 XII 2006 r. (nr leg. 191 – 20006 – 35), oraz plakietką „Zasłużony dla Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie”, którą wręczono mu 8 XII 2007 roku.

Wśród wszystkich wspomnianych wyróżnień szczególną rolę pełni przynależność ks. J. Wala jako kanonika gremialnego do Kapituły przy Kolegiacie Św. Anny w Krakowie, której statutowym „...zadaniem jest troska o szerzenie kultu Świętych i Błogosławionych, związanych ze środowiskiem akademickim Krakowa”. Szczególnym patronem polskich teologów jest św. Jan z Kęt, dlatego członkowie Kapituły rozwijają jego kult w Polsce i wśród Polonii zagranicznej. Kapituła ma także upowszechniać w opinii wiernych „...ewangeliczne świadectwo życia oraz postępowania za Chrystusem Sług Bożych związanych z krakowskim środowiskiem akademickim”. Troskę o ich wyniesienie na ołtarze wyraża modlitwą, dokumentowaniem dokonań oraz petycjami, kierowanymi do kompetentnych władz kościelnych³⁵.

Papież Jan Paweł II w książce „*Pamięć i tożsamość*” napisał „*Sobór przedstawiając swoją doktrynę, celowo unikał formy polemicznej. Uznał, że lepiej będzie jeśli zaprezentuje się, jako kolejny wyraz inkulturacji, która towarzyszyła chrześcijaństwu od czasów apostoelskich. Idąc za jego*

³⁴ List ze zbioru prywatnego, udostępniony autorowi opracowania przez ks. Jana Wala.

³⁵ por. *Statuty Kapituły Kolegiackiej św. Anny w Krakowie*, Kraków 1995, Rozdz. I, Art.1, Punkt 1' i 2' oraz odnowione dnia 13 września 2007 r. Statuty tejże Kapituły: Rozdz. I, Art. 1, Punkt 1' i 2'.

wskazówkami, chrześcijanie mogą wychodzić naprzeciw światu, czy raczej naprzeciw ludzkości poświeceniowej i nawiązać z nią konstruktywny dialog. Mogą także pochylać się jak ewangeliczny Samarytanin, nad człowiekiem zranionym, usiłując leczyć jego rany na początku XXI stulecia”³⁶. Zdaniem Jana Pawła II *duch Ewangelii* wyraża się właśnie w *dialogu i dobroczynności*, a Sobór Watykański chciał nam tego ducha przybliżyć.

Kierunki prac badawczych, a także działań pastoralnych ks. prof. zw. dr. hab. Jana Wala dowodzą, iż seminaryjna formacja duchowa oraz studia teologiczne odbywane w trakcie Soboru Watykańskiego II, miały znaczący wpływ na dalszy bieg jego życia i związały go ściśle z nurtem posoborowej odnowy Kościoła, której celem jest z jednej strony powrót do źródeł tożsamości *Mistycznego Ciała Chrystusa*, z drugiej zaś aktualizacja powierzonego mu zbawczego posłannictwa, dzięki umiejętności odczytywania *znaków czasu* i udzielania na nie adekwatnej odpowiedzi.

---

³⁶ Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przełomie tysiącleci*, Kraków 2005, s. 114